

НАШ ШЛЯХ

МІСЯЧНИК
ПОЛІТИКИ
СУСПІЛЬНОГО
ЖИТТЯ
ЛІТЕРАТУРИ
НАУКИ
Й
МИСТЕЦТВА

Рік V

1946. VІ

УКРАЇНСЬКИЙ

Б...600...

МУЗЕЙ-АРХІВ

Свято моги́л.

Де не має могил, там не має воскресення. Ідея, не освячена кров'ю її визнавців і носіїв, гине, як гине все, що не має життєдайних соків. Жертви, криваві жертви в боротьбі за здійснення всякої ідеї є тими життєдайними соками, якими живе й розвивається ця ідея. Дорога всякої великої ідеї позначена безчисленними могилами її визнавців і борців за неї, а життя її насичене кров'ю їх. Так позначили свій шлях великі релігійні ідеї, так утверджувалися в світі і всі політичні, соціальні чи економічні ідеї. Навіть за революційні ідеї в науці ішли на смерть їх творці і проповідники. Такий твердий закон життя.

Ідея українського самобуття, ідея державної і національної самостійності, ідея української свободи вселила і свій шлях мільйонами рідних, знаних і незнаних моги́л та впоїлася рідною українською кров'ю. Тому така сильна вона, така могутня, така світла й свята вона.

Наш народ згадує могили своїх рідних, могили своїх борців за українську ідею в день Зелених Свят. Тоді в наших серцях і душах відживають великі Тіні наших рідних, ми йдемо на їх могили й зливаємося хоч на часок із ними свідомо в одну могутню незбагнуту цілість, ім'я якій Нація - от ой нерозривний панцир живих, мертвих і ненароджених ще. В наших душах тоді встає світла й величя візія вічності Нації, з якої ми черпаємо силу й снагу до дальшої боротьби, до дальшого змагання за увіковічнення себе, за гідність злитися з Безконечним і бути виконавцем його волі на землі в постаті нашої Нації. Во люди гинуть, а Нація живе, живе вічно, як не фізичним життям, то тими духовними цінностями, які вона лишає по собі на віки-вічні. Не має вже Геллади й Риму, але дух їх і їх культурні цінності, які вони оставили по собі житимуть доти, доки існуватиме людство. Може не буде колись України, але буде дух її і те вічне, що дала вона людству з невичерпаних джерел свого духа.

Останні десятиліття встелили наші землі мільйонами свіжих, знаних і незнаних могил наших борців і мучеників за безсмертність України й її вічну ідею. Повиростали ці могили по цілому світу, бо в боротьбі за здійснення нашого призначення, нашої української ідеї суворя доля клала й кладе нас на найтяжчі проби. Але ми несемо наш хрест гордо й свідомо, хоч кожен наш крок позначений кров'ю, хоч кожен наш слід замаркований могилами наших рідних, то знаємо й віримо, що шлях Голгофти, це шлях безсмертя, це шлях до вічності. Ми знаємо й віримо, що прийде час, коли Україна засягає вогнистим видом в колі вільних народів і гляне, як вільний господар по своїй хаті і по-своєму полі. Ніяка кров не леться на марне, ніяка жертва не є безплідна.

І цього року ми йдемо на могили не для того, щоб оплакувати рідних нам, але для того, щоб злитися з ними в одно нероздільне ціле, і щоб заприсягнути ще раз і ще раз на цих могилах, що ми не зрадили й не зрадімо святих заповітів Нації та не покаліємо нічого, щоб Ідею Вічної України нести далі, боротися за її здійснення і передати її, як найсвятіший заповіт, нашим нащадкам.

О. ОЛЬЖИМ

1

Містимо тут декілька уривків з
випущеної у Празі 1940 р. збір-
ки поезій О. Ольжича "Безі". Ці
уривки майже повністю цензурно
були сконфісковані. Сконфіскован-
ний текст підкреслюємо.

Редакція.

З "Горюха 1939"

Майже революції цінний
живий бовзик повсякчас.
Сьогодні найбільшого чину
Вона закладає під нас.
.....

З "Невизнаному Боржкові"

.....
Дорогу мавши свою, це - або ця,
Горіння - це збірня крихот.
Підеш неухильно, підеш до кінця
І вибух згодситься твій прихід.
.....

x

Держава не звориться в будучині,
Держава будується нині.
Це люди на сталь перекуті в огні,
Це люди, як бреші камінні.
Не втілені власники пенсій і рент,
Тендітні квитки пенсіонерів, -
Кто кров'ю і волею сціпить в цемент
Повзладний пісок мільонів.

x

О, Націє, духа і вічна, як Бог -
Не це покоління холопів -
Хто злото знеславить твоїх перемог
При Корсуні і Контотопі?

О, Націє, що над добро і над зло,
Над долю і ласку, і кару,
Поставила тих, до їх сотні дигло
У дні незабутні Вазару.

x x

x

Розкрийте віниці, розкрийте серця,
Черпайте кристальне повітря.
Од віку земля не знала бо ця
Такого безкрайного вітру.

Він віє палений над стернями днів
Диханням невдямної води
Від дальних цукетів вартових огнів
Імперії Двох Суходолів.

Він віє диханням солоним, як кров
Тугих океанових наддріу,
Що їх Севастопіль на все розпорів
Кільватерним лядом ескадри.

Над жимим простором Верхівя - Дамір,
Сліпуча і вічна, як слава,
Напружена арка на доколі гір
Деніє Заліана Державя.

x x

x

Не нахил до парадоксів змушує мене починати статтю про проблеми світової політики з аналізу ... танга! Я просто гадав, що Плятон мав рацію твердати, немов ідеї існували раніше від реальних річей.

Отже - послухайтеся в мелодію танга! Це ж бразурне, це ж буффанада, це, коли хочете, поза і фраза "переможця", але за кожним, нецирим до абсурду акордом - криється адавлене ридання, криється розпука засудженого на смерть, прихований несамовитий гай змиравчого світа!

Чи не те ж врачіння лишають промови державних мужів Окциденту, пресові й радієві звідомдення, запезнення й заяви, що звучать мов бразурні, соковиті баци містичного танга, з-поза яких уперто випливають мільйонами непомітних стружок, захлибих, трагічних мов останні години засудженого, ігноровані, але неблагані факти?...

Приємно після обіда, коли вам не загрожує безпосередня небезпека, слухати блискучі, формально правильні й логічні філософування і фрази про перемогу правди, справедливості й добра, але ... але я, навіть після обіда полів саме ті факти, про які не говориться, які однак є першими грізними вісниками грядучого "завтра".

І тоді, коли з нагоди "Дня Перемоги" згучатимуть фанфари про блискуче майбутнє, про грядучі дасливі дні й триумф правди, я хочу повернути увагу не до захопливих слів, а до тих же фактів, докорманих фактів, промовчаних фактів, що неблаганно мов час прилучи на нас, випливають з усіх щілин поки не зіллється в повінь. Ті факти дозволяють згадати, що принесе нам це не демонстрована частина фільму, оскільки ми не спробуємо перервати фільм, залишити й пустити в рух інший.

Ті факти змушують нас тривожним криком будити вартоних, що їх обпісли агенти ворога міцним вином неадійснених ілюзій, намагатися вивести з трансу мужів і діячів такого тверезого це вчора Окциденту!

Можуть сучасні "троянці" не вірити Кассандрі, відмахуватися від її неприємних відувань, як від докучливих мух, не слухати криків попередження непопулярної троянської відунки - але той крик лунатиме віках, навіть коли б лягла в руїнах її блискуча Троя.

Во факти, факти, що їх викидають за двері, дістаються крізь вікна, димарі, щілини - заливають усе.

Ті неблагані факти не вірили й не вірять запезненням про єдність цілої трьох великих держав, запезненням, що вже так часто не повторюється, як у медові місяці мезаліанноу, і говорять, що дві з тих держав "по другому боці барикади", бо їм припала рся обдуреної й зманискуваної лінки підозрілої якості Дон Жуаном!

Тому біляно війни для цих двох груп цілком відмінний, але в дещо ц. війна принесла всім, кого торкнулася своїм скривавленим мечем. В пасив війни записані: біля як 30 мільйонів убитих, мільйони зруйнованих осель, скарби культури, яких не можна відтворити, знищені родинні вогнища, фізіологічне змінення рас, націй і венеричні хвороби, матеріальна руїна, моральне здичення, знищення матеріальних багатств і вартості праці. Палії війни змусили майже сто мільйонів людей на кілька літ покинути продуктивну працю і руйнувати, перешкодити іншим в її виконванні і не лише споживати, але й це більше марнувати здобутки праці тих інших!

Тому само тишеться на уста питання: "куї боно". Хто і до може записати в рубрику "впливів" до біляну цієї кривавої війни? На халь, людство, як цілість, в "актив" може собі записати тільки: 1/ атомову бомбу /разом з V 1 та V 2 та іншими технічними засобами нищення/ і 2/ певну психічну еволюцію, яка перетворила людину, що боролася за існування, з "грача", що респектує правила борні в ... "особу", яка не перебирає в засобах, не цінить людського життя і визнає лише право сили!

Чи варті тих жертв ці "здобутки"? Думаю - кожен може сам вивести "сальдо".

Тепер варто було б пригадати, до здобули, проливши крові, окремі народи? Очевидно, я не маю наміру говорити про такі очевидні в обличчі "поступу", "волі", "цасливого" майбутнього "дрібнички", як утрати незалежності й засуд на насильну денационалізацію та терор таких народів як поляки, болгары, чехи, румуни, латинці, естонці, литовці, фінці і т.д. - не говорючи вже про українців. Їх повинна б задовольнити "атлантична хартія" і шийд на брами вельитенського концетраційного лагера, який означає це місце як культурну місцевість для працюючого, "визволеного" народу. Історична бухгалтерія з досить саркастичнов усмішков вписала до одної рубрики "визволені" і "не визволені" народи та може для харту залицила більше прав румунам чим нпр. полякам! Але говоритиму лише про народи, про які мені варто говорити, хоча б тому, що вони це не уявляють собі, як їм може "приятель" і "визволитель" нпр. парадити читати цензурованого Шекспіра, Кіплінга чи Шова мороз Леніна, мовом Пупкіна ....

Тому почнемо з Англії.

Безперечно, ми лише між іншим мусимо нагадати, до в наслідок війни, Англія втратила першенство на морях, втратила деякі военні бази і не владавчи на все еластичність своєї політики, захиталося її панування над колоніями, яке досі забезпечувало багатство та високий життєвий рівень мешканцям острова. Не хочемо сказати, до Англія - в банкрут, але ... мусимо ствердити певний економічний занепад Англії й безперечну втрату частини політичних її впливів. Про це, зрештов, говорив недавно і Черчіл.

Міністер Безін потішав нас, до моральний авторитет Англії стоїть тепер високо, як ніколи перед тим. Сумнівавшись у правдивості цього твердження, сміємо зазначити, до коли корсар, воєвник і торговець починає говорити про мораль і рytuнок душі - то до не свідчить про розквіт його сил і зріст могутності. Сумніватися в маємо право - адже-ж пам'ятаємо всі, до ця сама Англія запевняла нас неначе одною з головних цілей війни була оборона повної суверенності Польщі та знищення режимів, опертих на терорі. Ми далеко від того, щоб найзнов вірити тим словам, ми згідні в тим, до інколи можна "вбивати клин клином", однак лишається безперечним фактом втрата Англією впливів у Польщі на користь Москви й немож-

ливіють покликатися на "польську позицію" в бюджеті, як на аргумент, що зміцнює "моральний авторитет" Англії, навіть коли б уважати уряд Сталіна за уряд волі й любови, а НКВД - за якоесь самаританське товариство!

Крім того Англія до руїни своїх міст і промислу повинна доразуміти: втрату політичних й економічних впливів у Чехії, Фінляндії, Югославії, Латвії, Польщі, Естонії, Литві і часткову втрату позицій у Персії, Австрії, Румунії, на Близькому Сході, Китаї й Франції. Загрожено рівно ж англійським позиціям в Індії, Єгипті та присилувано Англії "вдати до архіву" традиційну ідею "європейської рівноваги".

Чи може про зріст престижу Англії свідчить факт, що Англія мусіла в Ялті не тільки припечатати долі балтійських держав, але й пустити на Балкан того свого "приятеля", який в 1941 р. в офіційному виданні /Історія громадської війни/ окреслив Англію, як "найбільш заскоруженого, найбільш злісного дуплетеля волі й незалежності народів світа", а віддаючи Центральну Європу - зробити його майже паном цілої Європи? Думаємо, що все це може спокушати "союзника" через помилку "визволяти" Лондон й аранжувати не лише Черчиллі, але й Бевінові "нюрнберський процес". Це тим більше можливо, що "союзник" вже забрав ряд теренів, на які не мав права згідно з умовами і Англія - мусіла це стерпіти! Тепер, звичайно, Англія намагається боронити рештки своїх позицій: Триєт, Греція, впливи в Персії, Італії й середноморський шлях з протоками, використовуючи для цього Організацію З'єдинених Народів, однак вона забуває, що має до діла з партнером, який не хоче і не буде респектувати ніяких договорів. Персія є доказом цього. Це навіть не царська Москва. Царська Москва в Європі могла лише боронитися, мавчи менш атракційну, як демократизм, ідею і в порівнянні зі советським терором на опанованих землях - більшу вільність, що допомагало позбутися немилих гостей. Тепер фальшива, але атракційна ідея комунізму вербує Москві безплатних і платних помічників навіть серед самого англійського народу /шпигунська афера в Канаді, комуністична партія в Англії/. Англійські робітники не свідомі висоти свого зиску, який є безпосереднім і посереднім наслідком існування Бритійської Імперії, не розуміють, що демонстровані різним делегаціям у Москві "палади робітників", будівництво, культурні осигнення є не результатом видости комуністичної системи, чи усунення капіталістів, а тільки і виключно немилосердною експлоатацією поневолених фактично народів ССРСР. Ті всі представники західного світа й народних мас, що запобігають ласки всяких "ліг' приятелів миру", намагаючись довести свою неагресивність, - забувають, що нпр. зріст металообробної промисловости в районі Москва 70 разів можливі лише тоді, коли є сила, яка змушує тероризованого українця оплачувати на монополізованому ринку привіз заліза й вугілля з України до Москви /1500 кілометрів/ та готового виробу назад. Не розуміють, що подібні факти з'ясовують агресивні кроки Москви краде, чим будь-яка виготовлена на експорт теорія "забезпечування" ССРСР перед нападом ззовні.

Доказом правдивости цих тверджень є страйки в Англії та Америці, страйки, яких мету й характер з'ясовують такі слова самого Сталіна: "Треба посилити й зміцнити інтернаціональні пролетарські зв'язки ССРСР з робітничою класою буржуазних держав .... треба організувати політичну допомогу робітничої класи буржуазних країн напій країні, треба влась народ тримати в стані мобілізації..."

До цього не заходить додати, що ще Ленін у своїх теоретичних

прадях вияснював одноплемінникам: "хоча не з інтересі Москви творення держав з "таких націй як монголи, єгиптяни" і т.д., але "було б найбільш помилков не використати для себе національних ружів цих народів, як вибухового матеріалу, здатного розсадити імперію наших ворогів". Щоб полегшити собі прядь в цьому напрямку - вже в 1941 р. випущено велику двотомову "Нову історію колоніальних і залежних країн", в якій надто багато виявів своєрідної "симпатії" до Англії й Америки і епітетів, що мало мають спільного з призначенням.

Коли додати, що тепер "дипломатія салонів" і "культури" заступлена "дипломатією мас", то нас не повинна дивувати англо-американська поразка в Персії. "Виливові кола", "текст умови" і конглявання "суверенітетом" й гарантіями не могли дати наслідків, тим більше після прикладу Польщі, який не забуває підкреслювати Москва.

Кремль, вивчивши національні стосунки, використав час окупації на організацію мас й створив маріонетковий "уряд", цього "троцькистського кося" в складі Персії.

Несподівана зміна прем'єра на більш відповідного для Москви, заповідження і виведення військ з Ірану по підписанні з тим прем'єром умови, яка гарантує дальше існування маріонеткового уряду, передача СРСР нафтових теренів і наразі маса кд-явзуль, на підставі яких московській війська можуть кожної хвилини опинитись перед Тегераном на чолі азербейджанських відділів, що одночасно з відходом советських військ розпочали деякі цікаві маневри - ось блискучі потягнення Москви, які вибивають ґрунт з під ніг англо-американських дипломатів.

Так досягає Москва кожну свою ціль, зокрема відсунула на далі мирову конференцію, щоб мати вільні руки й добидась визнання /умовного, але по виконанні умов все лишилось так як Москва того хотіла/ маріонеткових урядів Польщі, Румунії, Болгарії, Югославії і т.д.

По Рашнальо - німці озброювали свого ворога - Москву, тепер Англія й Америка, підтверджуючи своїми ділами правдивість слів Гегеля, який сказав, що "Історія вчить, що з історії люди нічому не навчилися", не лише подарували Москві більше п'яти тисяч танків і шість тисяч літаків, але й через різні міжнародні організації, забезпечують автотранспортом, кораблями, мостами, машинами, цілими величезними фабриками і навіть харчами, ту ж Москву /звичайно це зветься: "Польщу", "Чехію", "Югославію", і т.д./

Так виглядають дотеперішні здобутки Англії в боротьбі, яку оцінила Москва дуже виразно - уважаючи можливим тепер ігнорувати Англію, навіть не уділяючи їй куртуазійних відповідей на ноті. Про здобутки Америки було б говорити передчасно, бо гра покищо не скінчена, але вже Ленін просктував по викликанні світової війни /коли б Німеччина вагалась - передбачався також союз із нею/, ліквідувавши Німеччину, пробувати привести до розпаду Бритійську Імперію саме за допомогою... Америки. Кремль думає, що по опанованні Європи, Азії й Африки, в Америці повстане економічна криза й революція і тоді саме американська фльота перевезе московський ексцидційний корпус у країну Вашингтона.

Це з'ясовує, чому покищо використовується форум "З'єдинених Націй" для антибритійської пропаганди, Америку пробує Кремль нахилити до своїх плянів за допомогою страйків та "делікатних натяків" московського радіа на справу Ісландії, Галапагоських островів, Екватору і т.д.

Однак все ж можемо ствердити, що ця війна, усунувши суперників та буферні держави, поставила Америку віч-на-віч на Заході, Сході і Півдні з її ворогом. Тепер озброєна атомовими бомбами й технікою стоїть Америка, як колись стояла заможна й озброєна

Картагена проти тоді убогого, але завзятого Риму, задібного влади й панування. Найближче майбутнє покаже, чи не знайдеться Дугурта, який допоможе тому, хто його потрапить знайти!

Твори Леніна визначають докладно круті стежки, якими прямують Кремль, ті шляхи, які лише Заходові здаються несподіваними чи вказуваними на якусь "еволюцію".

Як і Берлін, уважає Лондон, що Москву цікавить комунізм і не розуміє, що як ідеал "православ'я" у царів, так цей ідеал лише добрим зброєю в руках її володарів. Але варто уваги, що ці, здекларовані вороги всякого расизму, підтримують слов'янофільську ідею, на яку ще Троцький звертав увагу перед першою світовою війною.

Ці й подібні ідеї творять своє діло. І під галас про потребу "забезпечення" ССРСР перед "агресором", приступлено до реалізації нової п'ятилітки, яка має реальні підстави в фантастичних репараційних сумах і колосальних жагонах примусових робітників /подонені, заолані, призначені на заслання, в'язні і т.д./

Цього всього так багато, що народ /а не народи - як думає Лондон/, який хоче панувати над цілим світом, тепер, коли мільйони людей стоять перед голодовою катастрофою - асигнує казкові суми на реставрацію національно-московських пам'яток в ряді міст, на які не впала ніколи ніяка бомба, і які не були реставровані століттями! Цей народ, який один вийшов переможцем з війни, вже тепер дбає так про те, щоб було куди керувати в майбутньому екскурсії від здештованих народів Європи, яким буде наказано "подивляти" цю вищу культуру!

Звичайно це все тепер смакуєть може заздалегідь деякі публіцисти із советської преси.

Поки що московська зазуля лише знесла в американському далеко-східньому гнізді манджурське яєчко та подекуди зована "гесівською" візитом Черчіля до Америки нагадала, що в своєму політичному арсеналі має одну Ісландію! Але наступна почався - отже Вашингтон і Лондон ще мають розчистити шлях для майбутніх переможців в Іспанії, Західній Німеччині й Південній Америці, мають свою політику унеможливити повстання антисоветських "зелених" фронтів і збільшити харчові запаси трьохмільйонної армії в центральній та південно-східній Європі. Самозрозуміло, на тлі цього всього можна уважати авдіції московської мовою Лондонського радіа, коли не повторення імпрези Власова /про яку колись історики може знайдуть в московських архівах сензаційні речі/, то чимсь подібним до наївної проби намовити вовка стати вегетаріанцем! За те ж це відштовхує єдиних і справжніх спільників Заходу - поневолених народів ССРСР.

Читач спитає певно тепер: чи автор хоче нової, третьої світової війни, тахливішої за другу? - Ні! З притиском відповідаю я. Лише Кассандра бачить те, чого не хочуть бачити інші: друга світова війна нескінчена, вона продовжується як на Сході, так і на Заході - і рано говорити про її кінець!

Іде дипломатичний відступ, який може обернутись у втечу, сподулену з війною, революцією й знищенням цивілізації, коли діячі Заходу не отямляться.

Бравурна мелодія несамого танга не врятує і замовкне е-ч-чи-так і слід лише подумати над тим, чи змінять її ридання і передсмертне хрипіння подоланих на тлі розгнізданої "камарінської" чи урочисте "те Деум" визволеного й оновленого світа?

Крик Кассандри лунає, вплітається у мелодію містичного танга, на хвилях якого коливається в лагідному ритмі вмиравчий світ,

прикрашений емблемами миру і формулами-талісманами, які мають його охоронити. Він не бачить, що різні "прогресивні" організації мов буревісники кружляють над колись блискучим Окцидентом, який серед рештки старої культури безтурботньо зиркає підсліпуватими очима на чорну захливу хмару на Сході, а коли перші далекі по-дики урагану шарпають його паперову парасольку від сонця - питається наївно: чи часом це не протяг віє від зле причинених дверей?

Мелодія тапга доходить свого "крешендо", але крики Кассандри думчать і можуть кожної хвилини повернути свідомість зачарованому співом східних сирен - світові!

оооооооооооооооооооо

§"§"§"§"§"§"§"§"§

ооооооооо

§"§"§

ооо

о

Головна сила, що стоїть на перешкоді суспільно-політичного прогресу світу - це большевизм, як доктрина і Москва, як її реалізатор. Вони затроюють духовість, розкладають етичні цінності і творчі клітини суспільного життя та діють на поневолення людини і народів нещадною машиною большевицького капіталізму та нищівною системою терору партійної охлократії.

Тріумф большевизму і Москви є нині в zenіті. Однак їхні успіхи не мають підстав історичної довготривалості. Здорові верстви народів, що знаходяться під дольшевицькою окупацією, ставлять на шлях нещадної збройної боротьби проти неї. Фронт поневолених Москвою народів повільно, але рішучо накреслюється в плані політичних та оперативних дій.

/Із Жовтневих Тез ОУН - 1945/

хфхфх фхфх фхфх фхфхфхфх

зозозозозозозозозозоз

хфх фхфх фхфх фхфхфх

зозозозозозозоз

хфхфх фхфх

Прсф. М.К. - Нив.

Визвольна боротьба 1917 - 1921.

/Уривок із більшої праці/.

Про епохальні події визвольної боротьби на українських землях існує вже багато літератури; на жаль наукових, систематично укладених творів надруковано незначну кількість і вони в більшості не охоплюють справи в цілому. Трудність історично-наукового простудіювання цього переходового періоду полягає в тому, що: I/ українська визвольна боротьба була лише епізодом, правда дуже важливим, у циклі скомплікованих подій, що захитали були рівновагу на європейському континенті - бо ж тоді сталася довготривала світова війна, а українські землі були лише однією з її численних арен;

II/ На просторах Росії вибухла велика революція та з'явилася нова сила - чинник світового значіння - більшовизм, що вогнем, мечем, нечуваним в історії терором та новими привабливими соціальними гаслами підпорядковував собі народи бувшої Росії, затривачи своїми кличами також робітничі маси Європи;

III/ В той же час почали активно змагатися за своє відродження нездержанні народи Росії і Австрії;

IV/ Світові переможці, антантські потуги, творили нові політично-стратегічні системи, перекроюючи мапу Європи, щоб у той спосіб надійно закріпити свою перемогу на довгий час. Ослаблена Німеччина намагалась втягнути в орбіту своїх політичних впливів ком. Москву, щоб при її допомозі захитати з нутра виснажені війною держави переможців.

Отже світова війна /головно її ліквідація/, велика революція, боротьба народів за національне відродження шукали свої розв'язки на сході Європи, особливо на Українських Землях, створюючи там дуже скомпліковану ситуацію. Тому нашу визвольну боротьбу необхідно розглядати на тлі цих різнобарвних і важливих явищ, як один із її складників. Воєнні ж події, їх розгін і тече та нарешті висліді збройної боротьби на українських землях в значній мірі залежали від політики та характеру соціальної й національної революції. Зокрема на перепетії боротьби мали вплив програми, плани та світогляд українських партійно-політичних угруповань і свідомої інтелігенції. Не без значіння також були закони історичної спадщини і державницько-імперської інерції Росії - це головно стосується до Східних Земель.

Взагалі ми вважаємо помилковим історичні методи досліду нашої визвольної війни, що розглядають події того часу та подають свої спінки під кутом сучасних понять культурного рівня та свідомості інтелігенції і народних мас, часом не досить углядяючи ситуації та обставини, при яких точилася боротьба. Ми вже не говоримо про партійну літературу з її одностороннім кривдним освітленням.

Така метода не може дати правдивих критеріїв та можливості добре зрозуміти істоту цієї боротьби, її форми та правдиві при-

чини остаточних її вислідів, навіть і в такому випадку, коли дослідник оперує категоричними та часом ідеологічно-правдивими й безкомпромісовими твердженнями.

Ми подамо свої короткі зауваги до головніших етапів Української Визвольної Боротьби і зупинимо найбільшу увагу на добі Центральної Ради.

Ось Центральна Рада, мимо своїх помилок, на які ми вкажемо, доконала великих діл. Характерно, що Центральна Рада, торуючи шляхи до відбудови Соборної Незалежної України, підносила безкровні, але взаємні перемоги над Тимчасовим Урядом із сов. солдатських і робітничих депутатів. В боротьбі з з червоною Москвою вона показала значно слабшу. Центральна Рада мов би розгубила ті сили, що вона була накопичила та zorganizувала в першій періоді своєї діяльності.

Де шукати причини до цього явища? В помилках, яких допустилися керівні тоді українські кола і партії, в малій свідомості українських мас, чи створились якісь нові несприятливі умовини, що загальмували додатно до цього часу працю Центральної Ради? З'ясування причин занепаду впливів Центральної Ради й ген. Секретаріату, дезорієнтації українського воєнства /було організоване мільйони воєнків, а боронила Київ зменшка борців! / та народних мас може дати розгадку для зрозуміння характеру майже всього періоду дальшої визвольної боротьби.

Політично-стратегічна ситуація на початку 1917 р.

Боротьба на протязі трьох років на фронті та безмоцна блокада значно виснажили центральні держави. Зарисовувалась сирітська примара голоду та браку сирітців. Крім того сили й засоби антантських держав зростали, а центральні держави слабшали. Австро-Угорщина особливо боляче відчувала військові тягарі та боротьбу національностей, що розсаджували її з-внутрі, тому вона вже шукала в різний спосіб нагоди до сепаратного миру.

Росія нарешті набула потрібної муніції та зброї і змобілізувала понад 15 і пів мільйона людей. Держави Антанти готувались на весну 17 року до рішучої офензиви на всіх фронтах. Передбачалось також скоре приступлення до війни з'єдинених Держав Америки. Таким чином рішуча перемога Антанти була не за горами.

Правда, і Росія в бажанні прислужитися Антанті "перемобілізувалась", стягнувши до військових лав мільйони людей, але тим ослабила свій господарку. Крім того і внутрішній її стан був доволі хиткий. Однак при пошпиненні острим атак демо-ліберальних угруповань проти уряду, вона ще могла протриматися до остаточної стратегічної розв'язки. Але опозиція не бажала, щоб уряд державної Росії виграв війну і цим на довго скріпив своє владу. "Вільна Росія повинна світкувати перемогу". Ось гасло кадетської партії /Мілюков/. Цьому планові співчували урядові англійські та французькі кола, нерозважно думавши революційна російська армія ще з більшим запалом буде далі кривазитись на фронті. Були ще й інші глибокі причини до вибуху революції, на них ми зупинятися не будемо. Нам важно stwierдити, що демо-ліберали /головно кадети / мали на увазі, скинувши дари, провадити боротьбу до переможного кінця. Революціонери /соціалісти / накреслили свої далекобідучі цілі: компромісовий загальний мир-

славнозвісне "без анекцій і контрибуцій" - і глибоку соціальну перебудову Росії. Тому то легко скинувши царський уряд, в Петрограді створилися два паралельні уряди: один офіційний демокліберальний /буржуазія/ так зване "Временное Правітельство", а другий суто-революційний "совет солдатських робочих депутатів". Між ними розпочалася з початку глуха, а потім отверта боротьба за впливи та реалізації своїх програм. Ці обставини треба брати під увагу при оцінці метод Центральної Ради та її досягів. Центральна Рада мусіла боротися інакше проти Временного Правління; а в інший спосіб проти совету солдатських робочих депутатів. Все ж у двовласті. Петроград утратив слабість тодішнього її проводу, чим злучно користувалася Центральна Рада, а також згодом і партія більшовиків. Революція її гаслами та боротьба партій за владу, дуже шкідливо відбивалась на безздатності війська, перели перетворюючи його в чинник більш небезпечний для своєї країни, ніж для ворога.

Українська Революція.

Велика Революція гучним відгомонам рознеслася по всіх просторах Росії. Для недержавних народів відкривалися нові перспективи. Фінляндці, поляки, естонці, латвії, кавказці, навіть козаци почали швидко організуватися та готуватись до боротьби за свої національні інтереси. На цей шлях зовсім несподівано для близькості московського народу твердові стопов стала Україна й цим заскочила його провід й інтелектуальну верству.

Центральна Рада.

У Києві 17 вересня українські поступовці утворюють разом з українськими громадськими організаціями Центральну Раду. В самій же обраній назві, -"центральна, - "захована засаднича думка перетворити поволі Центральну Раду у всеукраїнський політично-культурний і керувчий осередок.

Очолив Центральну Раду заслужений і талановитий історик, професор Грушевський.

Центральна Рада ставить своїм завданням: 1/ Притягнути до співпраці всі українські сили. 2/ Розгорнути широку-закрову культурно-просвітню працю, щоб поширити свідомість українського народу. 3/ Певними організаційними та пропагандивними засобами /з'їзди/ шукати опертя головню в селянах, українських вояках та робітничих колах.

Ближча мета - змагати до перебудови Росії на федеративних основах і вибороти широку територіально-національну автономію Україні, як перший важливий етап.

На заклик Центральної Ради, а в багатьох місцях й самотужки, закипіла горячкова праця. По всіх уєздах спонтанно, стихійно розгорнувся могутній український визвольний рух. Його розгін та амплітуда просто приголомшили петроградський провід й московське суспільство. Навіть українство було дещо заскочене силою того руху. Центральна Рада надає йому відповідної організаційної форми і злучно керує ним. Здається з найбільшим ентузіазмом стрінули Воскресення України вояки. Численні маніфестації, а також так звана українізація війська дуже яскраво свідчить про це.

Як перші голосно й урочисто відгукнулись воєни українського петроградського гарнізону. 12 березня 1917 р. вони влаштували імпрозантну маніфестацію - Свято Перемоги Револьюції та Роковини Смерти Шевченка. - Біля 25 тисяч яду, воєнки, студенти та українська колонія продефілювали по вулицях Петрограду. На чолі процесії їхали кубанські козаки-чорноморці бурного царського кошового із січовим прапором та Запорожський булавов. Знову, як за старих незабутніх часів, в обороні своєї батьківщини першими стали нащадки слаavnих запорожців. Витали українських маніфестантів представники Фінляндії, Естонії, Польщі й Латвії. Гасло цієї маніфестації: "Хай живе вільна Україна у вільній Росії!"

Також у Києві 19 березня Центральна Рада улаштує величезну маніфестацію. 100 тисяч українців хмарою вкрили вулиці Києва. скінчилася маніфестація урочистим присягом всіх присутніх на Софійській Площі: боротися за автономію України і всебічно підтримати Центральну Раду.

Всеукраїнський конгрес.

На протязі березня й на початку квітня відбувалися різні з'їзди: кооперації, учителів та інших партійно-політичних груп.

Нарешті від 4 до 8 квітня, як певне завершення організаційно-культурного періоду, відбувся в Києві Всеукраїнський Конгрес, /900 делегатів, біля 1500 присутніх./ Найбільшу кількість делегатів творили воєнки від цілого тоді фронту, що протягнувся від Балтійського до Чорного моря, а також навесні делегати з кавказького театру війни, з Балтійської і Чорноморської маринарки та з запілля. Численно було теж заступлене селянство. Конгрес виніс постанову: домогтися здійснення автономії, підтримати працю Центральної Ради, змагати до українізації війська.

Зі складу Конгресу було приділено до Центральної Ради 150 делегатів. Отже цими виступами та масовою участю в них, українців, було переконливо доведено: 1/ Що український народ і с н у є і має налке багання доротися за свої інтереси; 2/ Що Центральна Рада є керівним всеукраїнським органом; 3/ Що Український Визвольний Рух є органічний, а не штучно вигаданий зменьков інтелігенції, і він нічого спільного не має з інспіраціями з закордону. Скажемо більше, воєнки рідую підкреслювали необхідність додержуватися дисципліни на фронті та твердо стояти в обороні тепер на їх думку все Вільної України. Де ж ту шукати німецької або австрійської інтриги? Навпаки, як ми вже далше вазначимо, в дезорганізації війська та ослабленні його боездатности найбільш спричинилися большевики, інспіровані центральними державами. Бо ж Німеччині треба було вивести революційну Росію з гри, щоб потім всією силою обвалитися на західній фронт, поки туди ще не нашіло свіже американське військо.

Відновлення української збройної сили.

Тепер ми довше спинимось на так званій "українізації" війська та на визначенні тієї ролі, що її відіграло воєнство, підсилуючи Центральну Раду в її боротьбі.

22 березня у Києві, за почином пор. Міхновського - цього

визначного борця за Незалежну Україну -, об'єдналися свідомі старшини та вояки гарнізону, щоб створити тимчасовий керівний осередок для організації власної національної армії. Наприкінці березня їх заходами було утворено український військовий клуб ім. Гетьмана Полуботка, з правом закладати філії цього клубу в інших осередках. Рівночасно з клубом заложено військовий організаційний комітет, що перебирав на себе технічні функції організації армії, залишавчи клубові пропагандивно-ідеологічну ділянку. У склад комітету ввійшли полковники Глинський і Волошин, поручник Міхновський і хорунжий Павелко. Основношоложники та ідеологи цих військових установ добре зрозуміли першорядне значення української збройної сили в процесі боротьби за відродження України. Вони не тільки себе ільзалими про єдиний братерський революційний фронт, їх ідеї та наміри ясно сформовані в промові пор. Міхновського /виголошеній на зборах/ та у відозві клубу до вояків. Подамо характерні витяги з цієї промови й відозви:

"Ми повинні, - надхнено сказав Міхновський - негайно приступити до організації власної національної армії, як свої могутньої мілітарної сили, без якої не можна подумати здобуття повної волі України". Відозва: "..... пам'ятаймо, що на нашій землі стоїть упертий ворог і від напружує останні сили, щоб перебрати в свої дупкі руки всю Україну. Товариші-браття! Не дамо України нікому! /Наша примітка: в цьому вислові є твердий намір боронити Україну, як на зовнішніх, так і на внутрішньому фронті/. Полита кров'ю слазних козків-Запорождів, зкрита в цю війну горами налого трупу - нехай встане дона до свого життя.....

..... Єднайтесь у свої українські гуртки з думкою про всю Україну, про її козачу силу".

Відозва викликала великий резонанс на фронті й у запллі. Майже скрізь відбувалися зіча, повставали військові товариства й почали гуртуватись українці в окремі частини. Загальна мета так званої "українізації" війська: домагатися організації української національної армії, з усіх родів зброї; для цього необхідно відділення на фронті всіх українських вояків в окремі національні частини зі своєю українською старшиною. В запллі формувати чисто українські частини. Українізацію переводити поступово, щоб не пошкодити обороні краю. В дальшому малось на увазі скупити всі наші частини на південно-західному фронті, який перетинав українські землі.

Петроградський уряд й командний склад російської армії з початку дуже ворожо поставився до українзації. Але вояки наші досить успішно переборювали всі перешкоди й у багатьох містах творили організаційні одиниці. Крім того українські частини своєю дисципліною та поведінкою дзвели, що вони далеко ліпше надаються до оборони фронту, як розагітовані московські товариші-салдати. Тому командний склад хоч-не-хоч мусів толерувати цей могутній рух.

/Далі буде./

Д.Слобідський

Політичне положення в світі.

Зезін, мін. зак. справ Англії, визнав офіційно, що Москва зякий не настановлений не в уряд називає реакційним, фашистським і недемократичним. Московсько-комуністична преса чимраз острше нападає на Англіїв - а часом і на ЗДА -, закидаючи їм реакційність і підготовку до війни проти СССР. Москва обвинувачує Англіїв в тому, що ця мобілізує західні держави до війни проти СССР, а назіть пережжєку Німеччину в своїй окупаційній смузі хоче використати для своїх проти-московських цілей, тримаючи для того ростро мобілізовані великі частини німецьких військ. Далі критикує СССР сильно англійську колоніальну політику. Серед цього протанглійського крику, Москва скрупулятивно праг розійтися до війни за ост точне здійснення своїх "революційних" цілей на світовий масштаб. Внутрі вона сильно розбудовує свою тявку промисловість, переорганізовує і випускає до нової війни армії, брешливю пропаганду, а де не їде, то насильною рукою своєї тайної і явної поліції мобілізує для себе і своїх цілей всі поневолені не в народи з метю заприяттї їх до нової імперіалістичної війни. Рівночасно змонтувала союз зме сою східних і балканських народів - /військової сою Польща - Чехія - Сербія / - з яким протипантєвським настановленням та дала наказ всім комуністичним партіям світа розгорнути широку протипантєвську революційну активність. В цьому наказі треба шукати джерела сильного похвалювання революційних комуністичних рухів в Італії, Франції, Болгарії, Гамбурії, а назіть у Англії і ЗДА та в перемогєку Німеччині. З грозу цієї комуністичної резолюції збигнув і напад Пів ДІІ, тому він публічно виступив іа промовою перед виборами в Італії і Франції та зазівав ці народи голосувати за демократичними партіями, бо якщо перемогєку комунізм, то світ стане жертвою грубого матеріалізму і безбалицтва. Може голоси наших невинних вплив на вислід цих виборів, але деморалізовано війною, розчароване вислідом війни і заведене в своїх надіях на краще життя, голодне, без вигляді на майбутнє, населення цих країн дало дуже високій відсоток своїх голосів на комуністичні листи. В Італії перемогєку ліри, партії і повелили в нархії, а в Франції, хоч т.єв. Республіканський Народний Рух стигнув для себе найбільшу кількість голосів, то все в такі комуністи здобули у виборках з 2 черони більше мандатів, як попередніх виборках і в темер другю найсильнішою.

партією у Франції. У виборах в Чехословаччині перемогли комуністична партія, і ця країна має тепер комуністичний уряд. Одним словом: в усіх країнах світа комуністично-підприємливі праця з повному розгрі. Наслідки цієї праці можуть бути фатальні, коли не буде їм зроблено вчасно кінець.

Дня 8 червня в'єдиненні прадії святкували в Лондоні день побіди. Москва, Варшава й Білгород відмовилися взяти участь у цій прадії. І дійсно: значчи політику й революційні цілі Москви, можна тільки дивуватися тим, які дивуються, чому Москва, яка принесла такі великі жертви з цієї війни, не взяла участі в прадії! Москва вважає, що війну ще не закінчено, тому вона не може їхати до Ленінгу на день побіди. Цей день, для Москви ще повинен прийти. Далі дивуються світ, чому Сталін відкинув два рази два запрошення прса. Трумана прихатися до Вашингтону й обговорити там та вирішити звязаним керуванням плану організації пововненого світа. Сталін не вірить, бо він знає, що у Вашингтоні не вирішиться доля людства так, як він цього хоче. Йі хочуть Сталін його кліка вирішувати справі йому і в Москві. Це великі західні демократії повинні б відмовитися з вжити! А вони тільки обурюються, що Сталін заклопотаний зміною картини і не дозволяє нікому заглянути туди, що відбувається, що там діється, хвалючися різночасно, що ч цих делегатах й офіційно діють комуністичні партії, експозитури революційної Москви та, що московські агенти мають усюди доступ у них! Ці агенти, під пашками всяких "дипломатичних" урядників мають таку волю усюди, що їм удалося, мабуть, використати навіть тайну атомової бомби! За цю "свободу" зможе людство колись заплатити таку дорогу ціну, що можна буде її порівняти тільки з геологічними катастрофами, чи біблійним потоком ...

Уряди ЗДА та Англії, як і преса цих країн, почали в останніх тижнях говорити досить твердими козов на адресу советського московського уряду та його комуністичних експозитур у цілому світі. Але це тільки фрази, за якими не йде ніякий чин. Цей чин, активна протимосковська дія мусть прийти колись, тільки, щоб не було змівно, бо час, мабуть, на цей раз є союзників Москви, а не її протиників. Ось урядова тепер робітнич. партія в Англії висловилася більш як двох мільйонним голосів проти злиття цієї партії з комуністичною партією в Англії /за злиттям голосувало тільки кілька сот тисяч/, але в той самий час президент цієї партії, проф. Гарольд Лоскі, заявив, що на днях мусть виїхати до Москви англійська робітнич. делегація, щоб дійти до порозуміння з московською комуністичною партією і її урядом, бо, на його думку, "такі соціалістичні уряди, які існують у Великій Британії і Советському Союзі, дають певну запоруку для забезпечення тривалого світового миру, якщо вони тільки з'єднають свої сили". Ця справа "запорука".

В Парижі розпочалася дня 15 червня знову конференція міністрів чотирьох великодержав /ЗДА, Англія, Франція і ССРС/ з метою дійти до порозуміння в справі широким договорів із Італією, Угорщиною, Болгарією, Румунією і Фінляндією, а якщо буде можливо, то дійти до порозуміння і в справі розв'язки деяких справ відносно Німеччини й Австрії. Впіддавшись на цю конференцію, мін. закл. справ ЗДА, Бірнс, заявив представникам преси: "мусть вірити, що досягнемо певний поступ у справі співробітності й тривалого миру. Якщо ми досягнемо поступ у цій

справі, то це значитиме перемогу не тільки для одного, але для всіх. Якщо ми не договорилися ні до чого, то означатиме це поразку й упадок для цілого людства". Бірнс має повну рацію. Ми чомусь дуже сумніваємося в позитивній вислід цієї конференції. Ні до чого не довела остання конференція з перед місяця в Парижі, ні до чого не довела осіння конференція в Лондоні, блефом закінчилася груднева конференція в Москві, ні до чого не договорилися заст. мін. зак. справ колись у Лондоні, а тепер у Парижі, бо нічого договоритися не можна! Гордієвський вузол розрубеться тільки мечем! Спір іде за Німеччину, за Італію, за Трієст та італійські колонії, за Балкани з Дарданелами й гирлами Дунаю, за Близький і Далекій Схід /в Персії становить не ясне, а в Манджурії лється далі братерська кров/, спір іде за все, і тут партнери не договоряться ні до чого, бо їх інтереси, як ідеологічні й політичні, так і господарські не можна буде ніколи звести до спільного знаменника. Проти себе стали два світи, які в ніякому разі не зможуть існувати побіч себе. Це аксіома. Тому великі демократії - за добрим прикладом Москви! - мусять перейти від декларацій до діл. Боїмося, що неуспіх паризької конференції може дійсно статися нещастям для цілого людства, але тільки тому, що після цього неуспіху, великі демократії і далі провадитимуть боротьбу гарними фразами вископаними деклараціями проти свого опонента. Конференція може, зрештою, закінчитися й "успіхом" - так, як "успіхом" кінчалися конференції в Тегерані, в Ялті, в Потсдамі... Але й такий "успіх" означатиме катастрофу для людства, бо тоді "новий лад" творитиме Москва. Як такий "лад" має виглядати - ми знаємо найкраще.

Проти якого "ладу" ми боролися і будемо боротися. Наша постава в цій справі мусить бути ясна й недвозначна. В цьому напрямі ми мусимо переконувати й закордонний світ та дати йому до зрозуміння, що майбутність людства залежить тільки від того, як зуміє цей світ приборкати Москву, допомогти визволитися з-під її ярма поневоленим реш народом і в співпраці з цими народами запровадити новий лад у світі, побудований на засаді свободи народів і одиниць. Ми не хочемо нічого більше, як тільки того, що сформулював недавно для американського народу новоіменований найвищий суддя США, б. мін. фінансів Фред Вінсон. Він сказав: "якщо ми кажемо американцям, що ми хочемо свободи, то під цим розуміємо, що ми не хочемо втратити ні одну з тих особистих свобод, які ми здобули 1776 року. Ми хочемо говорити і писати, що нам подобається. Ми не хочемо, щоб хтось нам приписував, як ми маємо родити, де і як ми маємо жити. Ми хочемо самі формувати собі й самі вишукувати собі своїх державних музів. Ми хочемо подостатком поживи, дійсню оселю, добре убрання і здоровля для всіх членів родини. Ми хочемо тих речей, які роблять життя приємним, книжок, музики, спорту й ін. Ми хочемо бути в стані зсилати наших дітей на студії і не хочемо потрапити в злидні, коли б ми втратили наше дотеперішнє становище. Це все називаємо ми забезпеченням, чи безпекою. І якщо кажемо, ми хочемо миру, то під цим розуміємо, що ми не хочемо жити в загрозеному світі! Ми хочемо дойти до того, щоб одна потуга накинута своєю волею іншій нації. Ми не хочемо, щоб одна економічна потуга поборювала другу, і ми надіємося, що наші діти не будуть уже змушені зо зброєю в руках обороняти наше життя. Ми хочемо, щоб наша країна осталася могутньою

для того, щоб відобразити охоту мізки родному гангстерству до
їхого влучення і бути в стані корінти іже, коли не має хтось
и іде, і пероусім ми хочемо найтіснішої співпраці між наро-
дами, щоб ніяка праця і не думала навіть наміряться на іншу".
За такий самий ідеал боролись наші діди і батьки, за та-
кий самий ідеал боролись і ми.

ОХОЖОЖО

ФФФФФФ

ОЖОЖО

ФФФФ

ОЖО

Ж

Українське питання і надаліше лишається одним з най-
важливіших питань світової політики. Україна буде горіти
вогнищем неспокою так довго, доки український народ не ста-
не господарем на власній землі. Москва і ССР загрозувати
будуть Європі і світові так довго, доки будуть панувати
над Україною, і навпаки - їхні сили можна докорінно підір-
вати через усамостійнення України. Визволення України -
це вивернення тих великих політичних суспільних процесів,
які тепер розгортаються.

Вільна українська держава - це символ тривалого сусп-
ільно-політичного ладу та основне звено здорового укладу
міжнародних сил.

Український народ стоїть сьогодні в тяжкій боротьбі -
проти ССР, змагаючись за свою волю, за визволення інших
поневолених Москвою народів, як їхній союзник та за творчі
і моральні вартості людини. Свою боротьбу веде український
народ силами політичних угруповань, що стоять на становищі
самостійної Соборної Української Держави, у тісному союзі
з іншими поневоленими Москвою народами.

/Із Жовтневих Тез ОУН - 1945 /

Пам'яті Антона Серженюка - Брациського.

Теплий липневий день 1942 р. Люди снуються по вулицях. Одні з дому на роботу, а другі з роботи додому. На обличчях у багатьох якась байдужість; в інших відкрита ненависть до "нових виволокателів".

Гестапівці снуються по всіх закутках Києва. Нана сім'я тех увесь час у напруженні. Ходять якісь підозрілі люди біля нашого будинку на Панківській вулиці. Я турбуюсь за брата, не знаю, що з ним. Адже ж з січня 1942 р. не маю від нього жодної вістки, лише друзі передавали що живий, бадьорий, поринув з головою у працю. Раптом, думки мої перериває легкий стукіт у двері.

Я проку звійти.

- "Чи приймен гостя, сестричко" - і на порозі дорога постать; чорне, на бік зачесане, волосся, скупа усмішка на устах та чорні окуляри, немов дві великі плями, закривають його карі, замислені завжди очі.

Я лише вимовила: "Антоне!...", а далі слези радості відобрали мені мову.

Брат приїхав не надовго. За кілька днів мусів повертатися на Волинь. Кожного вечора розповідав мені новини з життя українських повстанців. Все захоплювався Волинню. Розповідав про сім'ю одного лікаря з Дубна, про його п'ятирічну донечку, що так нагадувала братові його Ільку - донечку. Завжди, коли тільки була зільна хвилина, він заходив до лікаря, бачився з мамою, малював їй косяків, завітчанних дігнат і розповідав різні казочки. А вона все казала: "А я знаю, де він був... Тільки про це не можна говорити, а то німці розстріляють татка і маму".

Пригадую, як Антон розповідав про Великдень на Волині. Йому довелося у Великдень суботу ночувати в одного господаря. В хаті було вже все прибрано. Стара мати приготувала паску, крапанки і т.д., щоб посвятити, а в печі все ще палав дорощ та кинів окріп.

- "Оце, синку, щоб покушався ти. Сідай у дебер, буду тебе мяти. Ну, чого дивися, тут все я командир, а не ти, це тобі не вмісі".

І каже брат, що він мов покірлюва дитина, роздягнувся, зміз у воду, і швидко старечі бабусині руки вимивали його немов рідного сина.

- "Мої голуби зараз досі на Доліссі, не прийдуть, мабуть, на свята... Та ось тебе Бог нам прислав, ти тех, як і всі ви, для мене дорогі й рідні".

Час швидко летів у розмовах, в спогадах. Брат не губив надії на кращу долю України, радів, що хороших хлопців в досить...

х хх х

х

- "Ну, завтра вранці, Тома, я відіжджаю. Будь розумнов, розважливов". Ці слова я часто чула від брата.

Настав чудовий, сонячний ранок, весело щebetали пташки. Київ красувався своєю зеленню.

Брат швидко одягнувся, поділував моїх дітей, міцно стиснув мене в своїх обіймах: "До побачення. На двірце не йди. Бережи Галочку й Лесю. Ну, не плач. Коли загину, то така доля моя. Аде ж коли нема смерті, не буде й воскресення"...

А я й не знала, що бачу його в останнє, що лиха доля й його забере від мене навіки.

І тепер, коли пройшло довгих три роки з дня його загибелі, зів'ясе ще зі мною. Згадує Єлисаветград. Антон в гімназії. 1919 року переходить в українську гімназію. Переїждимо на Волинь в м. Миропіль на Случі. Антон захопився творчістю - пише, малює. Розповідає мені про Україну, вчить любити її. Як пісня з його уст летить доповідь про українських князів, про татарські нападиди /про дівчину Олесю, що врятувала село від татар/. Про Дорошенка, Мазепу, про зруйнування Січі. В моїй дитячій уяві повставали герої - мученики за рідний край. Аде ж він, і тільки він привів і зберіг у мені любов до рідного краю, врятував мене від більшовицької омани.

Далі тяжкий, тернистий шлях. Сибір. Втеча в м. Славгород /там же на Сибіру/. Далі Молдавія, Одеса, ст. Роздільна і накінець Житомир. Жив, як загнаний звір, в кожному місті не більше 4 - 5 місяців, а потім знову й знову зміна місця мешкання, бо, бачте, "спец. отдел" починав підозрівати... Серпень і половина вересня 1941 р. Антон сприяє організації газети "Українське Слово", редагує її. В типографії наборщик /по завданню залишений НКВД/ заносить над братом ніж. Хлопці рятують. Далі Київ. Німецькі переслідування. І Волинь, Волинь, яку він так любив.

До березня 1943 р. ми лише знали від друзів, що Антон живий, здоровий, не пише тому, що дуже занятий.

- "А по-друге, дуже часто губляться зв'язки в лісі", - Евесь час заспокоював мене "Аркадій", все ж я помітила, що при розмові про брата, він намагається відвести тему в інший бік. І накінець я не витримала, серце відчуло, що трапилось щось.

- "Розкажіть, друже, все правду. Ви щось ховаєте від мене". Довга мовчанка. І нарешті кілька слів: "Антон загинув за Україну. Вічна йому пам'ять". А далі болюча розповідь про смерть. В лютому 1943 р., переходячи по завданню з однієї місцевості в другу, вкраз біля с. Мезиріччя, брат з двома друзями зайшов переночувати до знайомого господаря. /За хатою його слідкували, мабуть шпиги./ Роздягнулися. Брат залишив крису в снігах за ділком. Господарі запросили вечеряти. Тільки встигли сісти за стіл, як всі присутні почули стукіт у снігах, і раптом на порозі з'явилися незнайомі люди. Їх було четверо. Всі озброєні.

- "Руки вгору! Ваші документи. Кто такой?"

- "Я - пленний" - відповідає брат. В цей час в хату набилоса ще кілька "товаришів". Хата була оточена. На подвір'ї чулася брутальна лайка.

- "Документи!" - "Мій документ в снігах" - брат піднявся, пройшов через хату. Раптом постріл в спину. Брат упав мертвий...

Вандити утікли, залишивши за собою трупа та пожежу. Горіла

хата й клуни. Збіглися люди; витягли з погум'я мертвих - брата та двох друзів його.

А через два дні село хотіло своїх трьох братів. Насинали високу могилу. Хрест, тризуб та барясті квіти відзначали місце, де поховали героїв.

"Аркадій" розповідав швидко. Потім замовк. А далі: "Нані Тамаро, я вам буду братом. Не тужіть. Хто знає, що нас чекає."

"Аркадій" дуже часто у нас ночував, майже щодни заходив. Та одного разу, в останніх числах серпня, здали ми "Аркадій" кілька днів. Він не приходив. Аж на четвертий день довідуємося, що його забрано під час "облави", біля стадіону "Динамо". Мордували ґестапівці на Короленка, а пізніше відправили в концетрак на Сирць. Там він, св. п. Зенко, і був заматований на смерть.

Ось дляки героїв, що життя своє віддали за рідний край, за Україну.

Тяжко примиритися з тією думкою, що нема вже живими близьких, рідних тобі людей. Тому хочеться кричати на повні груди - не забувайте їх, молитесь за них!

Т. - О.В.

Організація Українських Націоналістів потом і кров'ю сотень свого активу та п'ятюх членів ПУН, що впади від рук німецьких катів, сталінсько-більшевицьких агентів та українських кайнів, засвідчила перед цілим світом в час німецької окупації, що Україна ніколи не буде ні большевицькою, ані німецькою, чи будьякою іншою колонією. Зокрема в українстві Осередніх та Східніх Земель, ОУН відродила національно-державницький спосіб думання та політично-революційні методи боротьби.

/Із Жовтневих Тез ОУН - 1945 /

Д. Зарічний

Від Гамлета до Тікура

/Спроба характеристики М. Бажана, як поета./

Микола Бажан кам'яничанин, народився 1904 р. Вчився в українській гімназії в Умані. Тоді ще не відлунали стріли визвольно-революційного змагу, і в середовищі уманської інтелігенції все ще дихало атмосферою революційно-націоналістичної напруги. Тут здібний, талановитий учень здобув першу українську духову насагу. Пізніше одвічна столиця України - золотoverхий Київ - прийняла його в свої обійми і виробила в ньому поета з нотками націоналістичного аскетизму.

Сильний поет не був одначе видатним громадянином. Не витримав того духового терору, яким оточила його советська партійна критика, зламав себе і по-дьявольському пішов на послуги режимові. Дня 30 січня 1939 р. за це він одержав орден Леніна, а в Києві 1941 р. бачили його в уніформі енкаведиста.

З книжок М. Бажана слід занотувати:

- 1/ 17-ий патруль, Харків 1926. Книгоспілка. Ст. 68 Т 2050
- 2/ Різблена тінь, 1927. Книгоспілка. Ст. 42 Т 2000
- 3/ Будівлі, Київ 1929. Книгоспілка Ст. 78
- 4/ Дорога.
- 5/ Поезії.
- 6/ П'ять поезій, Харків 1935. ДВУ. Ст. 65 Т 3200
- 7/ Вибрані поезії, Київ 1936. Держлітвидав.
- 8/ Батьки й сини, 1938. Держлітвидав.
- 9/ Ямби, 1940.

В роки війни Бажан брав активну участь в большевицькій пропаганді не лише як автор поезій і статей на політичні теми, але також як редактор преси. Нещодавно дочекався він тієї чести, що його вибрані твори видало московське видавництво досить значним тиражем - 25000 примірників. Серед цих творів знаходимо: "Безсмертя", "Клич вождя", "Прапор, сонце і вітер", "Данило Галицький", "Клятва", "Наш танок", вірші із сталінградського зошита, "Вітер зі Сходу", "Напередодні", "На березі", "В яру", "Біля матери", "Прорив", вірші про Грузію, Узбекистан, "Бориславські оповідання" тощо.

Багато з цих його збірок ^{не} довелось нам бачити, тому не можемо подати їх бібліографічного опису. Бажанові, одначе, досить помастило на критику, так що деяку уяву про нього все таки можемо мати.

Для творчости М. Бажана характерна велика поема, а не збірка. Тому зазначимо деякі з поем, найбільше цитовані: Розмова сердець /1928/, Будівлі /1928/, Сліпці /1930/, 17-ий патруль /1926/, Гетто в Умані, Слово о полку, Гофманова ніч /1925/, Зустріч на перехресті /1927/, Трилогія пристрасти /1933/, Число, Смерть Гамлета, Ніч перед боєм ... Для нас найбільше значення мають ранні поеми, пізніше - сталінсько-кіровське славословіє...

М. Бажан - добрий перекладач. Він конґеніально переклав "Витязя в барсовій шкурі" грузинського поета Шота Руставеллі. Цей переклад, мабуть, найліпший зі всіх у слов'янських мовах /Літгазета II. 1938/

Про стиль творчости М. Бажана не було суперечки. "Микола Бажан був, є і, певно, буде ... романтик і в розумінні своєї психічної організації і в розумінні літературного напрямку",

пише В. Ковалевський в статті "Від себе до нас" /Мир - 9/1929/.
"Для романтичного напрямку - центральною в поезії є творчість
М. Вазана", каже й інший дослідник советської літератури М. До-
ленго /Критика 9/1928/.

Про націоналізм першої частини своєї творчості говорив
сам поет в одній промові /Літгазета 23/1935/: "Ви знаєте мій
шлях. Ви знаєте, що роздвоєння, блукання стояло і передо мною.
Ви знаєте, що націоналістичні рецидиви роз'їдали мою поезію,
і це було боляче для поета".

Відкинувши націоналізм, М. Вазан відкинув і мало не цілу
свою попередню творчість. В 1936 р. він її докладно зревіду-
вав і дібрав у збірці **Вибраних Поезій. Поезії 1925 - 1931 рр:**
об'єднав поет під спільним заголовком "Передісторія". У цій
Передісторії два цикли: один - більш большевицький, "Громадян-
ська війна", другий - національно - філософські вірші. До Пе-
редісторії прийнято: Пісню бійця, Слово о полку, Дорога, Кров
полонянок, Напороть, Будівлі, Гофманова ніч, Вірші 1931 - 1935 рр.
названі "Початком". "Початок" розкривається "Смертю Гамлета",
і в ще в ньому із знаних речей "Число" та "Трилогія пристрасти".
На це йсе мусів скоротити М. Вазан свою більш ніж десятилітню
творчість. Але й ці вибрані поезії не були прийняті без засто-
режень. Особливе заперечення зустріла "Кров полонянок". У ній
знайдено червоточину натуралізму. "Вірш цей по суті має і для
читача і для автора майже виключно технологічне значення, бо
історико - пізнавальна цінність його дуже невелика. Однак нічим
не можна виправдати вульгарно - натуралістичних та ідейно -
хибних деталей, своєрідного смакування татарського дикунства,
наприклад в таких рядках, - каже щетливий большевицький ре-
цензент:

У добру вільність, в плідний піт
Зрошено тіла українських ясних бранок,
І рот розтерзано, і наросте на ранок
В дівочих черевах ідкий монгольський плід.

/Л. Смульзон: Шлях до народності. Р.Л. 5/1937/

За Козальським, рання творчість М. Вазана характеризу-
ється першнем, що його звано героїчним. Критик каже, що у М.
Вазана "вражає звитяжність" героїв, "якої вони набувають ціною
власного життя". Звідди Вазанову "людину характеризує надмірна
наголошеність етичного почуття, зокрема почуття обов'язку...
свідомі раціоналізм до хоробрості, рефлексія і проблема спо-
винування /зав'язана смертю...". Критикальність моральної
норми, що її порушення приводить до смертельного конфлікту".

Акад. В. Дринько ствердив іншу рису Вазанової творчості.
Він відмітив, що "власне культурне значення Вазана полягає в
його свідомому антипсихологізмі... У Вазана немає місця для
людина - пише він - /До проблеми соціалістичної культури.
Вступ до книги: Микола Вазан. ЧП - I/1930/, всі людські вза-
ємозв'язки старяться він поетично виразити через взаємні
відношення речей".

А ще інший спостерігач /А. Селівановський, Куди прямує
М. Вазан. Критика 4/1931/ зазначає, що "Вазана можна зачислити
до тих письменників, що у творчості їхній замовляє соціальна
революція, навіть тоді, коли б вона мусіла бути повновладною
господицею в темі... Вазан, каже він далі, перебуває в русі.
Але маршрут його руху - полярний маршрутові соціалістичної
революції... Основа його світогляду - ідеалістичний дуалізм.

Цікаво слідкувати полемічні випадки проти поета, бо вони показують нам момент його заломлення.

В "Нотатках про творчість Миколи Бажана" /РЛ 7/1933/ О. Левада нападає на націоналізм раннього поета. "Нагадуємо тут, що націоналістичні мотиви свого часу бриніли також і в деяких ліричних поезіях Бажана /Кров полонянок/. Художніх документів, з виразно акцентованими протилежними переконаннями в цьому питанні ми в Бажана ще не маємо, хоч чекати їх від нього в праві".

Як відомо, деякі романтики /М. Хвильовий, О. Влизько.../ загинули, а своїх націоналістичних позицій не здали. А деякі, як той самий Бажан, Ю. Яновський тощо, примирились з советизмом на півдорозі, на "патріотизмі".

1934 року советський "патріотизм" ще не був декретований, а за постішевщини йшов погром нашого народу - інтелігенції за націоналізм, селянства як "куркулів". Розглядаючи поезію М. Бажана, як поезію вишуканих катастроф ідеалістичної філософії /ЧП I/1934/, писав тоді А. Чепурник: "Своєю творчістю Бажан не відповідав на вимоги працюрчик. Це він повинен зрозуміти. Так само в першу чергу його справою буде рішуче і круто змінити той шлях, яким він ішов досі. Всі дані для цього є. Лише усвідомленням тієї катастрофи, не вигуканої, а справжньої, що очікує на людей, які пішли стороною від широкої дороги пролетарської революції, може Бажан домогтися переламу у своїй творчості".

Це була власне та межа /а А. Чепурник - той Сов-Держиморда/, про яку згадував Є. Маланьк /З київського Парнасу останніх літ. ЛНВ I/1932/ і на якій цікавий для нас Бажан скінчився. Є. Маланьк вірно тоді бачив: "М. Бажан 1/ має один із найсильніших поетичних талантів в сучасній нашій поезії, 2/ посідає набуту волевими зусиллями немалу літературну культуру, 3/ намагається філософічно - мистецько відтворити український проблем і віднайти для нього синтетичне розв'язання і 4/ що найбезпечніше - тільки підійшов на шляху свого розвитку до такої межі, коли власне /по аналогії/ має з'явитися Сов-Держиморда."

Про майстерність М. Бажана також не було суперечок. З багатьох голосів підхопимо тут думку П. Тичини /Ніч перед боем. Новий твір М. Бажана. Літгазета 18/1935: "Алітерації у нього настільки матеріальні, що можна до них руком доторкнутись.

Величезні нездвичні озера Ейбата.

Хіба не чути в цьому повторі 3, що людина твердо стоїть на своїй землі, що людина кріпко-своєю землею явбить? Ось, напружене допотіння, полускування прапорів червоних /літера р/.

Цей вітер в ірапорі розгорнуті кірова.

Вривався прибоем і шовк коливав.

А які в Бажана ходи музичні:

Стелив він продажчену пороком бурку.

Ці три о в горі - так несподівано одгукуються в низу на у, немов би справді тут перед тобою тріснула у руках людини похідна бурка і зараз не впала на землю: почуття цієї землі, на якій утверджується, /як - найкраще передана літературою/.

На сніжній крижкій, як мороз солончак".

Культура віршу в М. Бажана завжди була висока. Цим він від початку уславився. Розглядаючи три перші Бажанові збірки, Яків Савченко "Воротьба з світогляд. ЖИР ІУ/1930/" писав: "Бажан послідовно, часом з великим успіхом вибирає собі інтонаційний принцип будови віршу"... Цей принцип "опричинився до цілковитого розламування, чи, точніше, розрізування застиглих ритмічно - синтаксичних конструкцій, зумовляє і стимулює максимальну можливість навантажувати віршову тканину на кожному інтонаційному відрізкові великими сенсовими комплексами, зумовляє інтонаційно - звукову енергію віршової фрази:

Немов костюярі й ляті пута,
На серце ляже слів важкий узор,
Залізом,

Полум'ям,

Блесм,

Кров'ю

куто

Зловіщу повість про собор...

... Культура Бажанового віршу, якщо виключити деякі, для нашого поета нехарактерні елементи акмеїзму /Різьблена тіль/, в основному і найпозитивнішому росте з футуристичного джерела. Автім заден з українських футуристів не досяг такої інтонаційної гостроти й виразності, як Бажан. У багатьох футуристів інтонаційний принцип будови не виправдано більшим сенсовим навантаженням на інтонаційні одиниці віршової тканини. Дуже часто інтонаційність тут не що інше, як механічно - графічний поділ рядка".

Дальша прикмета стилю М. Бажана - особливе слово. Тут його родословну треба, десь то, шукати у М. Драй - Хмарн. Один дослідник, для якого наша мова не рідна, не виходить з клопоту: "Читавчи Бажана, - каже він, - це значить мати під рукою Грінченка і рядок за рядком, а іноді слово за словом, перекладати письменника з мови попередніх епох на сучасну... Письменник замикає себе і спов творчість з дуже обмеженому колі літературних гурманів, при чому гурманів явно націоналістично-напряму, закоханих з минушину, в образи одклиндини... І знаменні річ, - поруч з архаїзмами йдуть у Бажана і численні іншомовні слова, саме ті, що найменш відомі, найбільш абстрактні, суте книжні. В ряді алітерації лексичне багатство; різноманітні ритмічні ходи без сумніву свідчать про старанну і серйозну роботу Бажана над своєю мовою".

Відомий - "уборщик націоналістичних" слів, А. Хвиля, теж кою звернув увагу на М. Бажана. "Якшня діра..." глузуєло шше він. Що таке якшня, зразу сказати трудно, бо цього слова навіть в словниках немає. Слово якшня польського походження й визначає воно - зертеп, печеру. Як бачимо, читач повинен мати при собі багато словників, знати всі мови для того, щоб зрозуміти, що хотів сказати М. Бажан... Вся збірка тов. Бажана укріпчена такими словами як: берда, скипарі, якшня, стигма, акант, злом, хлань, метоп, некрофіл, чвари, тамула, шпетні і т. ін. Хіба це ті слова-демагогічно питається вульгаризатор - які викликають перед широким мас?"

Функція слова у М. Бажана з'ясував також Н. Савченко. "Бажан використовує мовну архаїку, в органічному і строго обмеженому відповідній темов поетичному контексті, - така тенденція

реставрації старої лексики цілком доцільна через свою семантичну функціональність... Культура язикового смаку майже ніколи на зразок Бахана, тоб то архаїка ніколи в нього не виникає на словесні транині сучасної соціальної теми. Почуття органічності мовного середовища для кожної теми - завжди у Бахана наявні - і у високій мірі. Користання архаїзмами у Бахана не єдині, а головні - не основні - а тільки допоміжний принцип лексичного збагачення: Є в нього інші - центральні і чинні способи: запровадження до своєї лексики технічно-будівельних, наукових слів і термінів, до речі завжди енергійних та лаконічних. Тут, власне, слід ширше визначити: Бахан щедро використовує мовні ресурси з усіх галузів соціальної практики".

Принцип Баханового словника звано поетичною індивідуалізацією мови. Кожна тина, кожна епоха маєть свою спеціальну мову, жаргон, які поет не сміє заглажувати, а навпаки має виявляти. Критики типу А. Хвилі - гробокопателі художньої літератури. Щодо вживання слів, то стиль М. Бахана прикметний накопичуванням прикметників, повторів та порівнянь. Він любить, наприклад, такі написи:

Співчуття і вболівання, ти-лікар, ти-фельшер, Що вчасно ніколи не може прийти.	Ти перша й швидка допомога помершим, Яким не потрібна вже ти!
--	---

Або:

І ось підвелосся; хрипить і реве Серце предсмертне, що ледве, що майже, Що трохи померло й що трохи живе.	Це риск чи це криза? Це воля життя, Це воля не згнати в проклятих, розбитих, В протухлих, прогнилих підвалах чуття.
І це катастрофа, чи вихід і звитяг?	

Перша книжка М. Бахана - 17-ий патруль - тематично черпає з громадянської війни. Більшу частину її становлять балади. "Генева жанру соціально-героїчної балади в Бахана, безперечно не в українському ґрунті, а в російському - з'ясовує Я. Савченко. Тут лінія жанрового впливу від Тихонова, - власне, тільки від нього... Проте, факт запозичення жанру - момент зовсім нейтральний з погляду Баханової творчої самостійності". Найкращі балади Бахана, - Пісня Бойця, Протиґа Боець 17-патруля.

Друга збірка - Різблені тінї - характерна відбиттям змиловізму /М. Бахан був членом ВАПЛІТЕ/, цебто розчарування со-ветської практики, Колишні героїчні дні

Це - дим боїв і дим жорстокий пожариц,
Коли степи гули прибоюми атак,
Коли напружено у ребра серцем вдариц,
І серце - відданий товариц, -
Не знає слова: переляк -
І ти ідеи і серця зламок твій
Набито захватом, як порохом набій

протиставляє поет мізерії сучасности:

А ось тепер лиш вітер коливає
У серці поросли уже застиглих туг ...
... Це тьма й туман росте навкруг.

Поет, а цим настроєм був зарахований до занепадників. Романтика односторонньої більшовицької революції, в якій, поет участі не брав, примує його задуматись над своїм становищем до ії

продовження. Поет бачить:

А я зістан, на мене не чикали,
Тепер же спробуй, здогони...

М. Важан не має зрозуміння до п'ятиліток і робітничих книжок. Третью збірок - Будівлі - М. Важан здоганає, відно вклучається в український культурний процес. В Будівлях він пробує символічно зобразити нашу культурну путь. Твір сконструований на ідеї порівняння епох, як мистецьких витворів. Собор, брама, фабрика - три епохи розвитку цивілізації в Україні.

... Мов вилч однайних зурн, - Вставав собор на славу феодалу,
щоб променіти і гриміти, - яскиня віри,

проц.

Міська культура, символізована брамою, складається з праці ремісника і торговця. Культура ця була нам чужа. Цих двох станів ми не мали, тому і наша культура хліборобська-аристократична, не подібна на європейську, міську. Брак ремісників спотворив наше село, - хоч цього народники і не хотіли бачити, - зробив його неформним, обдертим, жебрацьким.

Тут
буває труд,
і пруг
ляга на пруг.

і кут
ляга на кут.
Луна іде навкруг

споруа.

За промислової розбудови України, що її так брутально спинала Москва, ішла дійсна, правдива розбудова нації, Але Москва не була потрібна українська нація з своєю індустрією і самостійною культурою, а тільки українська селянська та робітничка маса, дешевий колоніальний кулі. Тому будову фабрик та заводів спинено, а споруджене переведено у відання Москви. Та нас тут цікавить не стан промислової розбудови України, а їх мистецьке відображення. Де Важанові Будівлі зустрілися усюди з одностайним призначенням, свідчить про глибший підклад, що його дав їм поет.

Ідея Важанового твору - діло, витвір, як первенець культури. Культури не має цю не має охоти до чину і його витвору - діла. Народ - маса, поки працює анонімно. Маса - природа. Нація - не природа, а витвір культури, витвірне анонімних, а знання осіб: .. Витвір - це значить прийняття форми, подобя. А суть народу, його субстанція, лишається незмінна. Культура потребує захисту держави. Стара грецька висока культура загинула, бо в епоху веленізму держава перейшла до рук не-Греців, а македонців, сирійців, єгиптян тощо. І наш собор був висаджений в повітря, як тільки знала Русь, Січ та новітня Українська Держава. Та світ не є щось статичне. Чинними руками постійно міняється. Старе руйнується, нове будується, культура відроджується.

Культура - не тільки витвір осіб, талантів. Культура також витвір історії. Досі довго був у нас конфлікт між нашим генієм і чужою історією. Чужа історія і культура в Україні відобрали у нас нашу інтелігенцію і зтягали її до своїх систем культур. Нам лишилися під іменем українського народу сірий етнічний матеріал, "етнографія". Наші попередники захоували, зіками консервували цей матеріал. Ми його хочемо переіначити.

Хочемо, щоб повстав нарешті органічний зв'язок між цією масою, цим людським матеріалом та нашими культурними верхами. Між цією національною сметанкою, до її нам від якогось часу не збливають улюблені сусіди, та варварськими низами. Хочемо, щоб нарешті зникло культурне нап'яття, що було, наприклад, між М. Зеровим та "соцливами"!

Ці й інші напруження витворили у нас масу "нозиць", що в їх висліді дух українського інтелігента захворів на гамлетизм, роздвоєння.

Стоїш у ваганні,
двоїсиш,

і мариш.

У трансі проблем, і дїлен, і оман,
І чуєш, як хтось промовляє -
товариш!

І чуєш, як інший нашіптує -
пан!

Вічно те саме: чи товариш чи пан, мімікрія чи дійсність, за нашу і вашу свободу, чи тільки за свою землю і волю? Воли за одно, примус - за інше. В цьому трагедія української розбудови, гамлетизм українського інтелігента.

Гамлет - це інтелігенція, що народжується в аристократії, у нас - в народі. Його любов - Горадій, цеб-то культура. Конфлікт Гамлета - це конфлікт прийняття рішення перебороти як наказує повинність поміти за батька, чи може царя храни, доялізм, стати політично чинним, убити короля, як наказує зіропідданське почуття. Інтелігента в Гамлеті зачепило було пізнання, що знання обманує. Українські інтелігенти - культурники думали, що можна опинитись на піддорозі, що знання вистарчить тільки збирати. Українська інтелігенція, що вишла знизу і пізнала ласку Камен, так само раптом стала перед необхідністю вирішитись. Чому має слухати її Муза? Чи рідному народові, як наказувало їх ліше знання, чи "рідному" Сталінові, як наказував чекіст? Що знання - то сила, над інтелігент знав, наважши так навіть одно своє видавництво. Але що знання, як комись походження зобов'язує діяти - це інтелігент - "принц давньий" відкрив аж за національної революції. Кінчати високу школу, ставати інтелігентом - це не значить тільки набувати привілеїв...

І смерть Гамлета, яку бачив М. Вахан, це буз у першу чергу кінець тих, що завне пробують мвазо здатись.

Здатись на те і на це.

Мовляв, придивіться - ось мое право,

Це лізе у мене лице.

Такі люди ніколи не стоять на своїм пості свідомо, бо вони, власно, кожного поста в житті не мають. Ці кон'юктуристи не виконують жадних повинностей супроти кого б то не було, а тільки "коряться". Не диво, що для таких типів життя на світі кінчається "черв'яком". Це песимізм іншого типу, ніж Плузників.

За М. Ваханом треба:

На місце в бор своє
не набристи,-
А твердо прийти і стати.

Отже, навіть не випадково кудись дістатись, як завісне вітром перекотиполе. Єдина цінність, яку інтелігент має - знати, де його місце в житті. Коли він цього не знає, він не виконує свої функції як інтелігент - деградується. Принцип крові, чи принцип знання, коли буде довго роздумувати - принцип чину йому "дозволить піти в деншики". Порядок буде завжди zachований, додержаний. Як не пан - то пропав.

Гамлетизм - трагедія роздвоєння - тема ще іншої поеми того самого поета. - Розмови серцець. Не дурно у вибраних поезіях поет об'єднав обидві ці поеми, і Смерть Гамлета зробив тільки епілогом Розмови серцець. В Розмові серцець заторкнута спеціальна болячка українського інтелігента - роздвоєність між приналежністю до російської та до української культури. Нам інтелігент російського виховання навіть на еміграції

в шафі, немов дідівську крилатку,
Двійника старомодного ще береже.

Пережитки нічого іншого, як тільки слідоглядного дурману не дозволяють йому позбавитись ремток цієї приналежності до кругу цивілізації жетретього Риму. Багато наших земляків через короткозорість тримаються російської орієнтації, тим даючи Москві претензій на малоросійські мертві душі. Валан проти цієї претензії Москви, заснованої на зраді -

Ти кажеш, що я твій, а я клинусь - готовий
дволике серце розламати на шмат,
і дати сам напиться із шмат,
коли в країні там

твоя злої крові.

Це було сказане за влади советів, тому ніхто не смів сказати, що українська Муза не мала громадської мужності. І це було сказане тоді, коли ціла Європа, за малими винятками, поклонилася Мамону в Москві.

Український поет, однак, провадив далі: На смітниках чужих ... сконала Русь / Росія /, собака голодно і худю. Сконала, голодно, тому, що позбулась симпатій українського народу, української інтелігенції. Втім пункти скінчилось двоєдуміє. Але Москва видумала замість старої православної Росії нове, огнище всесвітньої революції - ССРСР. Там старі російські

... убивці, сутунерики сина російської великої істерії
раби раба і слугники слуги, - і всесвітньої великої нудьги:
всесвітнє падло і вселюдська гнусь...

здижали в своїй зачиненій конурі. Але ні, це падло не здижало, ця гнусь зирнула, вмирати вони заставили інших. Перед цим ССРСР в Україні кадалось поклонів, як перед чимсь нам і москальним спільним. Принести жертву цезареві змушувано й Валану.

На гасло української революції, викинуте "западними" хвилювістами, М. Валан запізнено відгукнувся Трьоголів пристрасти. Про неї Ол. Полторацький Літгазета 3 /1934/ каже так: "Величезна й довжелезна поема, вся без винятку присвячена особистим переживанням автора, переживанням виключно психологічним, пов'язаних з бажанням М. Валану подолати якісь перешкоди в його психіці, що заважають йому бути живим"... Захворіло серце в поета і він падає... Кліничний опис хвороби ... Зачинається з хандри ... Інші гості: 1/ задрости льота й тамна тригога, 2/ нудьга, 3/ лях ... Валан, на каль, хоч і при-

З а р о б і т н а п л а т и с і л ь с ь к о - г о с п о д а р - с ь к и х р о б і т н и к і в т а п р и б у т к и к о л г о с п о д и н и к і в з с о в е т с ь к і й У к р а ї н і .

/ Продовження /

Оплата трудоднів зерном.

Звернемося до питання оплати одного трудодня зерном. Перш за все я хотів би з'ясувати поняття трудодень. Трудодень це російське слово, по-українськи треба було б ужити слово прадедень, але оскільки вся політична система совєтської влади не в рідній українській, а принесена з Москви в Україну, за виразом відомого московсько - большевицького полководця і політичного діяча часів 1917 - 1919 рр. "товарища" Мурашова, булганського полковника царських часів, "свобода принесена нами на остриях штиків з Москви", то цілком природно, що і вся московсько-большевицька термінологія, як політична так і економічна в Україні набула права громадянства разом з московською "свободою". Отже під поняттям трудодень не слід розуміти відрубок часу, а лише певну кількість праці. Ця одиниця-трудодень, або як ми зазначаємо, певна кількість праці, не завжди однакова. Періодично після впливу певного часу норма праці в сільському господарстві, або трудодень збільшується. Принципом совєтської влади є, що "людина існує для інтересів держави" /читай: всесвітньої московсько-большевицької революції/, а не навпаки. Отже виходячи з цього принципового настановлення щодо поняття держави і людини, совєтська влада стремить як можна більше взяти від робітника, чи то з промисловості, чи в урядіванні, чи в сільському господарстві. Для цього цілком штучно і утворений такий рух як "стахановщина". Але про стахановщину в сільському господарстві ми тут не будемо говорити. В усякому разі норма трудодень щороку збільшується і тут насправді примінюється так звана "система вичавлювання поту", яка колись примінювалася з великій хатній промисловості в Англії. Отже звернемося до розгляду оплати трудодня зерном. Для уявлення цієї картини ми наводимо цифровий матеріал по Україні в цілому за роки 1933 - 1939.

Р о к и	Пересічна оплата одного трудодня в кгр
1933	2,3
1934	1,3
1935	2,4
1936	2,6
1937	3,5
1938	2,1
1939	2,4

Як бачимо з наведеного цифрового матеріалу, оплата одного трудодня по Україні коливається за роками від 2,1 кгр в 1938 р., до 2,6 кгр з 1936 р. Винятковими роками є рік 1934 з оплатою одного трудодня - 1,3 кгр і 1937 р. з оплатою одного трудодня 3,5 кгр.

Але ще більше відносно оплати ^{одного} трудоводня в колгоспнах за областями. Ми знов не зусимо зазначити, що не можемо повністю тут висвітлити це питання, а лише конспективно. Колгоспи по двох поліських областях - житомирській і чернігівській - оплачували один трудоводень зерном у меншій кількості, як це переводилося в цілому по Україні, а саме: коли пересічна цифра оплати трудоводня по Україні в 1937 р. була 3,5 кгр, то по Чернігівщині - 3,0 кгр, а по Житомирщині - 2,3 кгр. Та з сама картина спостерігається і за 1938 р., а саме: по Україні в цілому на один трудоводень припадало 2,1 кгр, а по Чернігівщині - 1,5 кгр і по Житомирщині 1,7 кгр. Подібну картину спостерігаємо і за інші роки. За відчитами колгоспів за 1937, 1938 і 1939 рр., які, правда, не підлягали оголошенню, 3/4 всієї зерново - бобової норми, що виділялась на один трудоводень по згаданих двох поліських областях, припадало на пшеницю і жито, а відсоток збору пшениці і жита в загальному балансі збору урожаю по двох цих областях не доходив навіть і до 40 %. Треба згадати, що Чернігівщина і Житомирщина не являються землями, які продукують у великій кількості зернові. Отже цілком природньо, що по двох згаданих областях припадала мала норма оплати одного трудоводня.

В крадому положенні перебувають дві подільські області щодо оплати зерном одного трудоводня, а саме:

Назва областей	Припадало на один трудоводень в кілограмах зернозих культур		
	1937	1938	1939
Вінницька	4,2	3,1	2,3
Кам'янець-подільська	3,8	3,5	2,6
По Україні в цілому	3,5	2,1	2,4

Отже, як видно з наведених цифр, дві подільські області мали вищу норму оплати одного трудоводня, як у цілому по Україні. Урожайність по цих двох областях по таких головних культурах, як пшениця і жито, звичайно була вища за урожайність, що припадала по цілій Україні. Крім цього треба мати на увазі, що совєти не робили ніякої доскональної селекції зерна в колгоспах Поділля в віркувань чисто політичних, оскільки ці дві області межували з Румунією і Польщею.

Три лівоберезні області: сумська, полтавська і харківська входять до складу лісо-степових областей. Урожайність по цих трьох областях озимих культур нижче пересічної урожайности по Україні в цілому і норма оплати одного трудоводня була нижча, ніж пересічно була норма в цілому по Україні.

По областях степової України норма оплати зерном одного трудоводня виносить вищу цифру, ніж це ми помічаємо по Україні в цілому. Все висловлене підтверджує цифровий матеріал, що його ми тут наводимо:

Назва областей	Видано на трудодень зерном /в кілограмах/			на один найвищий дзир на один трудодень		
	1937	1938	1939	1937	1938	1939
1. Київська	1357	672	691	4,1	1,9	2,0
2. Чернігівська	1289	641	724	3,0	1,5	1,6
3. Житомирська	857	704	674	2,3	1,7	1,7
4. Вінницька	1223	988	696	4,2	3,1	2,3
5. Кам'янець-подільська	1232	1260	899	3,8	3,5	2,6
6. Сумська	1698	548	751	3,6	1,2	1,5
7. Полтавська	1291	653	659	2,9	1,4	1,4
8. Харківська	1624	538	873	3,6	1,2	1,8
9. Ворошиловградська	1663	693	2073	3,4	1,4	3,9
10. Сталінська	1513	991	2132	2,9	1,9	3,9
11. Дніпропетровська	1414	1304	1648	3,2	2,7	3,2
12. Запорізька	1643	1509	2472	3,0	2,6	4,3
13. Кіровоградська	1451	867	1043	3,8	2,2	2,5
14. Миколаївська	1502	1598	1541	2,9	2,9	3,5
15. Одеська	2023	968	1200	5,1	2,3	2,7
16. Молдавська АССР	1760	1006	800	5,6	3,0	2,3
В цілому по Україні	1407	889	1024	3,5	2,1	2,4

Продовження України на схід є землі, які за советів не входять до складу УРСР, але ці землі являються частинами економічного цілого, яким є Україна, а й по національному складу населення, територія ця в більшості заселена Українцями. Землі ці такі: південна частина зознівської області, що межує з ворошиловградською /луганською/ областю, південна частина курської області, що межує на півдні з харківщиною, а на заході з сумською областю. На схід від ворошиловградської і сталінської областей лежить ростівська область, яка своєю південною частиною упирається в береги Озівського моря. Нижче ростівської області по східньому берегу Озівського моря лежить багатий пшеничний район - українська територія - Краснодарський Край, або інакше ще зветься Кубань. На півдні України, на півострові, що лежить на Чорному Морі, є Таврида, або інакше ще зветься Крим. Цей останній словесно верхньої північної частини являється продовженням Степової України. Таврида або Крим з економічного боку теж тягнеться до України, а в національному складі населення, Українці складають повний відсоток. Отже ми коротенько розглянемо питання щодо розподілу зернових культур по трудоднях з тільки що згаданих земель.

Видача зернових культур по колгоспах східних та південних земель України.

Назва області	1937 рік	
	на 1 двор /в центнарах/	на 1 трудовень /в кілограмах/
По У.С.С.Р.	13,7	3,5
Воронізьська	15,9	4,3
Курська	16,7	3,8
Ростовська	27,8	5,3
Кубань	33,7	6,5
Крим	20,5	3,5

З наведених даних видно, що найкраще оплачувалися зерном трудові на Кубані, а за Кубанню в цьому відношенні слідує Ростовська область. В усякому разі всі згадані області східних українських земель норму оплати трудових мали вищу, ніж норма оплати трудових зерном була в цілому по Україні. Крим, північна частина якого є власне продовженням степової України, норму оплати трудових зерном мав таку ж саму як і в Україні.

В складі зерна, що було визначено для розподілу на трудові по колгоспах по Україні в цілому припадало на жито і пшеницю 1938 році 77,5 % /жито 26,4 %, пшениця - 51,1 %/ і в 1939 році - 76,3 % /жито 19,6 %, пшениця - 56,7 %/. Решта відсотків припадала на ярину. Більш докладно і це питання ми розглянемо в нашій повній праці.

Крім зерна колгоспи розподіляли на трудові солому та полову, оскільки колгоспники мали в своєму індивідуальному користуванні продуктивну худобу. З дозволу советської влади колгоспник-селянин міг мати в своєму індивідуальному користуванні не більше, як одну корову і телицю, а в степових районах ця норма корів понижувалась до 2-ох корів. Також є норма до права утримання безрогої і свиней, але все це в малій кількості. Хто з селян переступав або переступатиме цю норму оголошувался куркулем з усіма звідцими впливовими трагічними наслідками. Але це питання ми тепер відсуваємо до іншого часу й місця.

В різних областях різні норми соломи та полову видавалися на трудові, але в цілому по Україні на один наявний двор припадало в 1937 р. 15,1 центнарів. Приблизно така ж норма була і в інші роки. Колишні височинні норми полову й соломи за окремими областями була від 8,7 центнарів на один наявний двор по китепрескій області до 23,3 центнарів по воронізьській області.

Розподіл технічних культур.

Розглядаючи цифровий матеріал за роки перед війною /1937, 1938, 1939 рр./ відносно розподілу продукції сонячника по колгоспах України, ми помічаємо таку картину: в цілому по Україні в 1938 році на один трудовень припадало 0,15 кгр і на один двор

65 кгр, а в 1939 р. на один трудовень припадало 0,12 кгр, а на один двір 64 кгр. Найменше припадало на один трудовень і один двір по вінницькій області, а саме: в 1938 році припадало на один двір 19 кгр, а на один трудовень 0,06 кгр і в 1939 р. на один трудовень 0,05 кгр, а на один двір 16 кгр. Найбільше виділялось соняшника до розподілу на трудовні і припадало на один трудовень на колгоспах степової України й Молдавії. Ця частина України є район соняшниковий. Ворошиловградська та Дніпропетровська області в цьому відношенні займали перше місце. По Ворошиловградській області в 1938 р. на один двір при розподілі соняшника припадало 88 кгр, а на один трудовень 0,18 кгр, а в 1939 році на один двір припадало 1,89 кгр, а на один трудовень 0,36 кгр соняшника. По Дніпропетровській області в 1938 р. припадало соняшника на один двір 1,31 кгр, а на один трудовень 0,27 кгр, а в 1939 р. на один двір припадало 67 кгр і на один трудовень 0,13 кгр. Решта областей степової України щодо висоти норми при розподілі соняшника коливається між наведеними цими двома областями.

Картопля, як технічна культура, засівається в семи областях: Київській, Чернігівській, Житомирській, Вінницькій, Кам'янець-Подільській, Сумській і Полтавській. По висоті норми при розподілі картоплі на один трудовень і один двір перше місце займала Чернігівщина, наступна в цьому відношенні була Житомирщина і на третьому місці стояла Київщина. Пересічно по згаданих семи областях при розподілі картоплі на один двір в 1937 р. 523 кгр і на один трудовень 1,3 кгр, а в 1939 р. на один двір припадало 320 кгр і на один трудовень 0,81 кгр.

З гуртового збору овочів невзначаний відсоток визначався для розподілу на трудовні. В цілому по Україні визначалося для розподілу на трудовні в різні роки більш-менш однакова норма. Коли ми візьмемо останній рік перед війною, то відсоток цей вносить 3,6 % щодо всього гуртового збору, а решта поступало або до держави по дуже низьким цінам, або на так званій колгоспний ринок. В усьому разі овочі на трудовні майже не розподілялись, а коли й розподілялись, то не по всіх областях і колгоспах, а згадані 3,6 % овочів від гуртового збору в більшості поступали на колгоспну кухню.

Тваринництво по колгоспах.

Приступаючи до в'ясування прибутків колгоспника від тваринництва, треба сказати, що взагалі по всіх колгоспних фермах тваринництво перебувало в недоброму стані. Самий склад корів колгоспних молочних ферм формувався в часи так званого "доброзильного", але примусового вступу селян до колгоспу через примусове відобрання корів від селян. У селян чисто расової молочної породи корів траплялось дуже мало, а переважно корова була або місцева - безпородна, а в крайньому випадку метис. Отже склад корів по молочних колгоспних фермах перед війною /а тепер треба гадати що в гіршому стані/ був випадковий, безпородний і мало продуктивний. Така ж сама картина спостерігалась і в свиноводстві, якщо не гірше. Советська влада не помагала колгоспам в той спосіб, щоб завести краще стадо корів, або свиней

хоча б через надання колгоспам расових репродуцентів. Принципом советів було, а й тепер є: - від села взяти все, а взамін даються колгоспам накази і інструкції такого характеру, як пр.: - скільки стягати відсотків від прибутків до неподільного фонду, який головним своїм завданням має відтворення господарства. Збільшення неподільного фонду колгоспу конче потрібне, але в такий спосіб введення кращої продуктивної худоби без конкретної допомоги з боку держави, коли совєтська влада абсолютно все монополізувала, марна справа. Коли навіть на молочних фермах совхозів стан коров'ячого гурту був далеко не блискучий, то по колгоспних фермах й по тім. До цього ще треба згадати, що санітарний стан колгоспних ферм, висловлюючись м'яко, теж вимагав бажати кращого. Адже, це було не таємницею, що в стаді як совхозних корів, а тим більше колгоспних, великий відсоток корів був бурцельзовних корів. Боротьбу з цим лихом колгоспи не могли й не зможуть намі без сторонньої допомоги вести. Навіть совхози, де мають ветеринарна місцева допомога, а й то з бурцельзовим стадом корів ледви справляються, а колгоспам, коли вони не мають ні власної ветеринарної допомоги, а в більшості відповідно впорядкованого приміщення, про успішну боротьбу з бурцельзовою худобою й говорити.

Колгоспи робили спроби заводити і птахівничі ферми, заводячи яйценосну породу курей - білих леггорнів. В цьому відношенні Наркомзем пішов на зустріч колгоспам через постачання колгоспів одноденними курчатами зі своїх районних інкубаторних станцій. Після захливого голоду в 1933 р. кури з яйценосної породи білих леггорнів всі були винищені, а тепер є тільки метиси. А взагалі птахівничі ферми по колгоспах почали замирати, а в більшій кількості колгоспів птахівничі ферми зовсім ліквідувались і треба сказати ліквідувались через свою негосподарність, хоч для свого існування мають ніби всі підстави.

Отже треба признати, що тваринництво по колгоспних фермах було в недоброму стані. Помічався великий відсоток загибелі молодняка через поганий догляд. В цілому по колгоспах України загинуло по недогляду в 1938 і 1939 р.р. із всіх народжених телят біли 7 %, телят теж до 7 %, ягнят до 5 % і поросят 9 %. За окремими областями по висоті відсотку загибелі поросят особливо виділяються колгоспи України степової. Так по колгоспах Одеської області відсоток загибелі поросят в 1938 р. виносить 13,3 %, а в 1939 р. цей відсоток доходить до 15,6 %. Приблизно такий же відсоток щодо загибелі поросят мали і другі області степової України. Чим же пояснити такий великий відсоток відходу молодняка? На нашу думку, головне і основне, чим можна пояснити такий великий відсоток загибелі молодняка тварин - це сам по собі колгосп. Не дивлячись на те, що видавались всякого рода премії за кращий догляд за молодняком і навпаки, зменшувалась виплата, а й накладались карі за загибель молодняка, то всеж таки позбутися цього лиха не можна було. У того ж селянина-колгоспника, в його індивідуальному господарстві не помічалось такого великого відходу молодняка. Так в чім же річ? А в тім, що це лихо, як я зазначив уже, криється в самій природі колгоспу. "Гуртове - чортове" - так говорить українська народна поговорка. Інакше кажучи, український селянин не тільки з недовір'ям ставився - і ставиться - до всього, що має в собі еле-

мекти московсько-большевицького колгоспу, а навіть проявляє до цього монголо-московсько-большевицького витвору активну зоранечу. Марна тратя часу, праці, а й самих людей, повернути українського селянина, в природи індивідуаліста, на шлик московсько-большевицького колгоспу.

При такому стані колгоспного тваринництва, цілком природно, що колгоспи мали мало зиску від тваринництва, а й ті продукти, які одержувались від колгоспного тваринництва, як молоко, м'ясо, сало, яйця, воща, мед в переважачій більшості передавались державі за дуже мізерну оплату. До розподілу на трудодні продукти тваринництва майже не виділялись, а коли колгосп і надавав щонебудь з продуктів тваринництва своїм членам, то перевозилось це спорадично і в таким незначним розмірі і не по всіх колгоспах, що навіть годі про це й згадувати.

Г р о ш о в і   п р и б у т к и   к о л г о с п н и к і в .

З грошових прибутків, що надходили до колгоспів, 50 %, а в деякі роки й менше, як 50 % виділялись до розподілу між колгоспниками на трудодні, а решта 50 % грошових прибутків витрачалась на податки та збори й інші статті витрат, що видно з цифрового матеріалу, який ми тут наводимо:

с к л а д г р о ш о в и х в и т р а т / у % % /					
статті витрат	Р о к и				
	1935	1936	1937	1938	1939
1. Податки та збори	9,3	9,0	8,3	8,3	9,2
2. Сплата пивик на капіталовкладання	-	-	-	0,1	2,6
3. Відрахування до неоподільного фонду	14,1	13,6	12,7	13,9	14,3
4. виробничі витрати	24,3	22,9	22,8	17,7	18,1
5. Адміністр.госп.витрати	2,0	1,6	1,3	1,1	1,1
6. Відрахування на культурні потреби	4,8	5,0	4,9	3,3	3,8
7. Визначено до розподілу на трудодні	45,5	47,9	50,0	55,6	50,9
Разом	100	100	100	100	100

Отже, як видно з поданого цифрового матеріалу за ряд років, стаття податків і зборів у відсотковому відношенні майже стабілізувалась. Стаття "Визначено до розподілу на трудодні" за ряд показаних років або доходить до 50 %, або дорівнюється 50 %, а в інші роки трохи перевищує. Взагалі треба констатувати, що грошові прибутки, як колгоспу в цілому, так і зокрема колгоспника збільшувались. Інша справа, що вартість союзських грошей до року

зменшувалась завдяки подорожчанню життя, але грошові прибутки безперечно збільшувались. Останнє твердження помітно в таблиці, яка характеризує динаміку грошових прибутків колгоспів України, що ми тут наводимо:

Динаміка грошових прибутків колгоспів України за роками.

Назва статті	1933	1934	1935 ⁰	1936 ^ж	1937	1938	1939
1. Усього грошових прибутків /в мільйонах рублів/	991	985	1526	2112	2796	3470	3641
2. Грошових прибутків на один колгосп /в тис. рублів/	41,2	37,6	55,4	77,3	102,3	126,7	133,0
3. Грошових прибутків на один деір /в рублях/	307	297	413	580	748	906	937
4. Грошових прибутків на один га посіву /в рублях/	49	52	76	104	134	163	172
5. Грошових прибутків на одного працездатного /в рублях/	156	151	212	276	391	466	490

Висловлене нами щодо збільшення грошових прибутків цілком підтверджується тількию наведеним цифровим матеріалом, який добутий нами з відчитів колгоспів, які не підлягали оголошенню. Денке зменшення грошових прибутків помічається в 1934 році, але це пояснюється попереднім 1933 роком жахливого голоду.

Склад грошових прибутків за галузями господарства поділяється за роками таким чином: Від рослинництва грошових прибутків надходило в цілому по Україні в 1937 році - 71,7 %, в 1938 році - 66,1 % і в 1939 році 64,0 %. Наступний за розміром відсоток грошових прибутків припадає на тваринництво: в 1937 р. - 15,5 %, в 1938 р. - 16,2 %, в 1939 р. - 17,9 %. Від допоміжних підприємств був незначений відсоток грошових прибутків, а саме: в 1937 р. - 3,6 %, в 1938 р. - 3,8 %, та в 1939 р. - 3,5 %. Вважає малий відсоток грошових прибутків від допоміжних підприємств в той час, коли була велика можливість розвинути при колгоспах допоміжні підприємства, але ця можливість не була й не могла бути використана з причини самої системи советського устрою. Решта відсотків припадає на прибутки від заробітків на стороні і т.і. Але відсоток від заробітків на стороні з року в рік збільшується. Справа в тому, що колгоспи звільні робочі руки відпускали на сторонні заробітки в совхозы і інші підприємства. Кожен член колгоспу обов'язаний був вносити певний відсоток від свого заробітку на стороні до колгоспу. Останніми роками, згідно з інструкціями до колгоспного статуту, цей відсоток дорівнював 2 % від заробітної платні, що одержав колгоспник на праці поза колгоспом.

Склад грошових прибутків за галузми господарства - у %.

Назва галузів господарства	Р о к и		
	1937	1938	1939
1. Рослинництво	71,7	66,1	64,0
2. Тваринництво	15,5	16,2	17,9
3. Додомісні підприємства	3,6	3,8	3,5
4. Прибутки від заробітників на стороні й т.і.	9,2	13,9	14,6
Разом	100	100	100

/Кінець буде./

Німецький терор, спустошення українських сіл польськими та большевицькими партизанами, що прибрали гострих форм в 1942/43 рр., викликали велике відчуження серед українських селян, робітників та інтелігенції. ОУН дала відповідь на цілу сукупність зв'язаних з тим станом питань в даний час і під кутом історично-політичних перспектив, у формі малих, військово та політично вишколених партизанських загонів, що мали цілком оборонні та політично-пропагандивні завдання /"Оборона України"/. Така постановка відповідала правильній розцінці даної ситуації, згідно потреб та вимог грядучого етапу українських визвольних змагань.

Серед галасу дешевої демагогії не раз сірими і непопулярними здавалися для політично невироблених промарків українського громадянства кличі й конценції ОУН. В її ряди вдарили стріли з українських же рук! В її сторону падали на большевицький лад складені закиди. На неї спрямовані були найбільш болотні та безоглядні удари націонал-соціалістичних катів, на Осередніх та Східніх Землях, а згодом на ЗУЗ та еміграції. Широко закровні, але безцільні акції верхівки розколу на ЗУЗ не давали повністю розгорнутися праці ОУН, а лісова масівка підживляла її партизанську чи інші доцільно-закровні акції. Проте ОУН адобула серед тих перешкод для українського державного будівництва тривалі вартості, як на землях, так і за-кордоном.

/Із Жовтневих Тез ОУН - 1945 /

Відгучи з рідних земель.

Підписують нову позичку.

З метою успішного переведення нової п'ятилітки, ССРСР розписав нову позичку. В першому ж наказі, Сталін сказав: "Треба надіятися, що совєтські люди, на чолі з комуністичною партією, не пожаліють сил і труду для того, щоб не тільки виконати, але й перевиконати нову п'ятилітку". Під цим гаслом відбулися в усіх містах ССРСР великі мітинги. На одному з таких мітингів у Києві, говорив "українець" тов. Немцов, який м.ін. сказав: "Кожний із нас з великою радістю підпише на нову позичку. Підписуючи на цю позичку, ми відроджуємо наші фабрики, наші дома, школи, наш прекрасний Київ /!/. Він самий підписав 120 % із свого місячного заробітку. Інші "українські" робітники з подібними до Немцова іменами, говорили в тому самому дусі й уже першого дня "трудящі Києва" підписали позичку "Государству" в сумі 93 мільйонів 747 тисяч рублів. А за несповна один тиждень в цілому РСФСР позичка перевищила 8 % наміченої суми. З того Україна дала найбільший відсоток, бо аж 107,1 %.

От часлива сторона! "Совєтські люди" знають тільки незмінний ентузіазм для всіх починів "любимого Сталіна".

"Виставка трофейного зброювання".

У Львові відкрито з перших днів травня виставу "трофейного зброювання" німецької армії. На виставку зганяють совєтські по українське населення з найдавших закутин Галичини. На виставі показується найрізніші роди німецької зброї, прапори знищених німецьких полків з метою унаязнити населенню Галичини, "який сильний був ворог, на голову розгромлений Червоною Армією". Чи не "благородна" мета виставки?

"В гостях у Києдлян".

Від повищим наголовком "Известия" з 14 травня приносить таку вістку: В честь дня Побіди /що зрештов святкується з великими парадми в цілому ССРСР - прим. редакції/ відбулася в Києві "олімпіада народньої творчості" Закарпаття. На олімпіаду прибули сільські й міські хори, дуті оркестри, танцюристи - всього біля 250 людей. А далі дослівно: "В театрі опери і балету ім. Шеченка даний був кінцевий концерт. Аі сцени театру звучали українські народні пісні, слова коломийок, "славящих мудрого Сталіна, доблесну Красну Армію й великий совєтський народ"!!

От тобі "коломийки"!!

Підготовка Всеслов'янського З'їзду.

"Правда" з 14 травня повідомляє, що з Празі закінчилася конференція слов'янських комітетів, скликана з ініціативи Слов'янського Комітету з Празі.

Із української сторони на конференції взяли участь письменники Максим Рильський і Микола Бабан. На конференції були заступлені, крім чехів: москалі, білорусини, серби, болгари і поляки. Конференція представників слов'янських комітетів обговорювала справи підготовки до першого післявоєнного Всеслов'янського З'їзду, який має відбутися в Білгороді при кінці місяця листопада 1946 р. Головою підготовчого комітету обрано ректора білгородського університету, проф. Стефана Яковлєвича.

Для ліпшого настрою, члени цієї конференції взяли участь у Празі в парадах з честь - Червоної Армії і її перемоги над гітлерівським Німеччиною!

Большевики змінь робити настрої.

ОлОлОлОлОлОлО

/НКС/

Хроніка культурного життя під совєтами.

- "Російський М. Рильський"

"В 103 ч. 746 р. офіційно "Советов депутатот трудящихся СССР" "Известий" знаходимо вірш М. Рильського "К друзям" у його ж власному перекладі на московську мову. Кінчається вірш промовистими строфами:

"Пусть будет труд у нас таким,
Как пули били метки!
Друзья! Все силы отдадим
Ми новой пятилетки!
Все ярче осветится зоря
Яней победы наши ...
За май, за сердце Октября
Поднимем дружно чаши".

Чи не на дорозі Рильський зі совєтського поета стати поетом просто "русским"?

Василь Стефаник по большевицьки...

З приводу 75 років з дня народження Василя Стефаника т.зв. Інститутом літератури т.зв. Академії Наук УССР у Києві влаштовано спеціальне засідання.

Вечори й наукові збори мали відбутись і по українській провінції. В домі В. Стефаника у селі Русові організовано виставку.

Гослітіздат випустив літер.-критичний нарис про життя і творчість В. Стефаніка.

"Інститут літератури Академії Наук УРСР" готує до видання збірник недрукованих творів великого письменника.

Все, ясна річ, з метою довести, що В. Стефанік не був національним українським письменником.

З білоруської літературної п'ятилітки.

"Народний поет" Білорусії Я к у б К о л а с закінчує поему "Хата рибак" /про білоруських партизанів/, драматург Михась Кліжкович пише лібретто опери про "національного білоруського героя" Настуся Калиновського.

Великий роман "про советських людей на фашистській каторзі" закінчує білоруський письменник Макар Послядозич.

Поет Максим Л у х а н и н переклав з московської мови на білоруську "Горе от ума" А. Грібєдова.

Закарпатські мистці перед Хрущовим...

В травні ц.р. відбувся в Києві показ художньої самодіяльності Закарпаття.

Показ закінчився великим концертом з Києвській Опері, на якій виступали Хор Ужгородської педагогічної школи, хор дівчат зі села Річка /? окр. Волове/, група танцюристів із Ясіня, "колектив" залізничників і селян зі села Дубове /Тячівщина/.

З'єднаним хором були виконані на українській мові "Государственный Гимн Советського Союза" і "Песня про Сталина".

На концерті були присутні "т.т." Хрущев, Гречуха, Мануйльський.

"Дума про Україну".

З нагоди 1-ої річниці закінчення війни, відбувся у Москві великий концерт творчості народів ССРСР, присвячений частинно першій річниці та "її організатору, другові народів великому Сталіну":

Від України виступив "кобзар" В. Черелюк з "Думою про Україну".

Що це за "Дума" - говорить її зміст - "визволення України з фашистської неволі нашою доблесною Червоною Армією" ...

"Известия" ч. 114/46 р.

Герасімов та українське образотворче мистецтво.

15.V. мав у Москві розпочатись X. пленум Союзу советських художників ССРСР. Пленум присвячено нараді про Всесоюзну художню виставку відкриту в Московському Товаристві художників з Держ. Тредяковській Галерії і Центральним Парку культури і відпочинку ім. Горького.

Вступне слово мав виголосити "нар.худ. ССРСР" А. Герасімов.

"Про образотворче мистецтво "Української й Молдавської ССР" мав виголосити доповідь "народний художник" Російської Сов. Соц. Республіки" С. Герасімов.

Чим задоволені Академія Наук УРСР?

З нагоди річниці закінчення 2-ої Світової Війни організовано в бібліотечі т.зв. Академії Наук УРСР виставку. В центрі виставки - портрет Сталіна. Серед експонатів чолове місце займають матеріали про роль Сталіна "в перших трьох п'ятирічках, в розгромі фашистської Німеччини та імперіалістичної Японії", тощо. Окремий розділ присвячено матеріалам, які показують боротьбу українського народу проти німецько-фашистських загарбників.

Згадки ні про Олега Кандибу-Ольжича, ні про Олену Телігу, ні про Рогача ні інших тисяч замордованих німцями українських націоналістів на цій "виставці", ясно, не знайти.

"Слов'янська графіка"

1- травня ц.р. відчинено в Празі виставку "слов'янської графіки". На відкритті присутніми були міністер інформацій Чехословаччини, комуніст Копецки, міністер освіти проф. Зд. Неєдли /теж комуніст/, представники посольств "Дгославського" та "польського" і т.д. на чолі з представником т.зв. Всеслов'янського комітету в Москві, генералом Гундурозим.

З промовами виступали проф. Неєдли, посол ССРСР в Чехословаччині - т. Зорін, "міністер інформацій" - Копецки і болгарський посол - Сімов.

Пржевальський і Міклуха-Маклай - "Русские"...

"Всесоюзне географ. тов-во" й "Інститут географ. Акад. Наук ССРСР" мають випустити альбом портретів /з короткими епітетами/ славних "російських мандрівників". Чолове місце займають тут такі "російські мандрівники" й дослідники, як українці Пржевальський, Міклуха-Маклай, тощо.

Експедиції з "древне русские города".

Як подають московські "Известія" ч. 111/46 р. з рани Інституту історії матеріальної культури ім. Н. Марра заповіджені ряд експедицій. Велику цікавість - як пише газета - матимуть експедиції з "древне русские города" н. іншим Чернігів й Київ...

"Історія Грузії"

В Тифлісі вийшла перша частина великої Історії Грузії /з найдавніших часів до початку XIX ст./, як підручник для старших клас середньої школи.

Головна редакція книжки належить С. Дзанашиві, що за словами сов. преси - має бути видатним ученим і академіком.

Головне завдання книжки довести - споконвічність традиції дружби між народами грузинським і "великим російським народом". Читач при тім кусить повірити, що у висліді большевицької революції "грузинський народ віднайшов собі свободу".

"Известия" 112/46 р.

Найважливіше завдання преси.

З передовиці "Известий" ч. 107/46 р. дізнаємось, що "важливішим завданням преси є пропаганда п'ятирічного плану відбудови і розвитку народного господарства ССРСР на 1946 - 50 р.р., мобілізація мас на боротьбу за його виконання й перевиконання".

/Н.К.С./

З чеського культурного життя.

Студії чеських комуністів ССРСР.

Відомий /і серед українців/ чеський знавець Советів др. Ян Славік полемізує /на сторінках чоловічого органу чеськ. народн.-соц. партії "Свобідне Слово" з 21.5.46/ на спосіб сьогоднішніх студій советської проблеми в новій скомунізованій Чехословаччині. Пише н. і.ш.: "Минув уже рік нашої відновленої держави. Що за цей час виконано для дійсного підняття ССРСР? Грунтовного дійсно наукового нічого. Всі курси, лекції, видані книжки, брошури й газетні статті несуть печать поверховості, безплановості й припадковості. Із того, що було виконане, випливає тенденція не допустити, щоб чеська людина мала змогу власними студіями здобути уяву про ССРСР. Ворди бачимо старання бути гурвернатором чеському народові й дати йому в руки тільки певні книжки... Зокрема публікації наших комуністів живо нагадують методи, якими начальники монастирських пансіонів вибирали лектуру для своїх вихованок... Як це замовчування й ігноранція літератури ділає шкідливо на рівень власних дослідників, прозирають дискусійні й полемічні виступи членів комуністичної партії, виступи, що дихають середньовічною наївністю виховників теологічних семінарів... Коли в діткнетеся їх фальшивого поширення відомостей про ССРСР, сичняють галас, що обкидаєте ганю нашого союзника й визволителя" /ССРСР/.

Самому др. Я. Славікові зге нещодавно прийшлося відвідати в справі своїх статей поліцію, і - можемо переконати його - що не в останній раз.

Фестивал советського фільму.

З половини травня по початок червня відбувався в Празі фестивал советського фільму. Його відкрили фільмом зі знаменитов назвою - "Лей міне Москва!"

П'ятий Дрія, як большевик

Чеські образотворчі мистці виготовили - в рамках акції "Чеський народ - Червоній Армії" - ряд творів. Тематика деяких творів своєрідна. Почаємо, в якій сліпий кут своєю давньолітньою угодовістю й беззастерешною гльорифікацією "Росії" чеська духовність зайшла.

Так, малярка М. Лексова зобразила прихід большевицької армії до Праги на тлі пам'ятника патрона Чехії св. Вацлава. О. Лекса зобразив св. Дрія з ... п'ятикутною советською зіркою, тощо.

Ленін і ленінізм.

В Москві 15 V.д.р. з нагоди 40-ти ліття з дня заснування Центрального Музею В.Леніна відбулись урочисті збори.

Доповідь про працю цього музею виголосив директор його "тов. С.В. Незнамов". З цієї доповіді дізнаємось, що за час свого існування цей музей став "найбагатшою скарбницею марксо-ленінських ідей, з якої народні маси /!!!/ черпають знання з теорії та історії большевицької партії", "для боротьби за перемогу комунізму в нашій країні". В музею знаходиться понад 1700 творів малярства й "народної творчості" про Леніна. Цей музей брав активну участь у організації філій Музею Леніна, у Києві, Тіфлісі, тощо.

"Известия" 114/46 р.

"Правда" з ч. 114/46 р. в цієї нагоди зазначає, що Ленін - "найбільший геній людства", а ленінізм - "висшеє досягненіє русской і мирової культури".

Слов'янське Об'єднання на большевицький лад.

В Празі відбулася в тижні конференція т.зв. "слов'янських комітетів". Від "Всеслов'янського комітету" в Москві були присутні голова його генерал Гундуров, генерал Андреев, голова Спілки сов. письменників Тихонов, і ... М. Рильський з М. Базаном, і білоруський письменник Крапіва.

Окрім цього були представники від комітетів угослов'янських, болгарських, польських і, само собою, чехословацьких.

На конференції обговорено справу Першого післявоєнного всеслов'янського з'їзду, що відбудеться в листопаді цього року.

Делегати "Всеслов'янської" конференції взяли, само собою, участь у урочистостях з нагоди звільнення "Красної Армією Праги.

Також .... Університети.

Для старшинського складу сов. окупаційних частин в Німеччині відчинено декілька вечірніх "Університетів" Марксо-Ленінізму. В кожному з них зчиться від 80 до 120 старшин.

Старе і нове в британському соціалізмі.

Джон Чабот Сміс /Нью Йорк Гералд Трібун, 5.6.1946/.

Британський соціалізм виявляє особливе сполучення нових ідей і старих традицій, що задовольняє британців, але вражає американського спостерігача.

В основі /пересічної/ британської вдачі не лежить ставити себе перед проблемами політичних принципів, якщо це можна оминути, або робити висновки про теорію, поки вони не випробували її на практиці. І хоч англієць твердо стоїть на моральних принципах, він зважає лише на те, щоб вивести свої політичні теорії з практичного досвіду аніж навпаки, припасовувачи свої чини до теорії.

Але в природі соціалізму лежить те, що коли він раз дістане змогу діяти, майже неможливо завернути назад. Те, що було націоналізовано, не можна віднаціоналізувати. Коли соціалістам вдається змінити господарську і економічну структуру Англії, то пізніше консерватистам не можна буде відновити все так, як було перед тим.

В Англії суспільство традиційно довіряє урядові своєї країни більше ніж в Америці, і менше зацікавлене знати, що власне робить уряд.

Загальний принцип такий, що влада рішає, що робити і тоді тільки говорить публіці те, що вважає потрібним, щоб публіка знала; але практично ніколи не радиться з народом про якунебудь проблему наперед. Закони приготуються таємно в кабінеті і відповідних міністерствах; часом приватно обговорюється справа зі заінтересованими кругами, але не відбувається публічні дискусії.

Коли біл /проект закону/ готовий, то він подається Палаті Громад в остаточній формі. При переважній більшості голосів, яку має теперішня влада, вона не мусить боятись, що біл буде відкинений чи з основах змінений. Публіка може довідатись про урядові справи тільки зі засідань Палати Громад. Запити і твердження в Палаті з боку членів Парламенту можуть часом навіть у малій мірі змінити їхню політику, але ними не можна видобути з міністра більш відомостей, ніж він сам хоче подати.

Народ може повалити владу, чи створити її підчас виборів, але не має ніякого засягу до самої влади. І треба ще додати, що народ на загал не має ясної уяви про те, що хоче робити соціалістична влада.

Націоналізаційна програма, що вже перейшла через Парламент, не має в собі якоїсь новості. Націоналізація Англійського Банку, це наслідування прикладу Америки і багатьох інших країн. Націоналізація копалень і промислу заліза і сталі вже обговорювалась впродовж генерацій, з надії усунути старі і добре-відомі недостатки цих промислів.

Соціалізація лікарської справи і народного забезпечення /страховки/ це лиш поширення системи, яку перед тим випрацювали і намагались перевести консерватисти. Справа виглядає так, ніби між соціалістами і консерватистами є різниця тільки щодо ступня і швидкості змін.

Червоні нападуть на генерала Клейн.

/Асошіейтед прес, 3 червня 46/

Ген. Клей, заступник американського губернатора в Німеччині, наказав недавно припинити дальші репарації советам, а саме перевозу промислових підприємств американської зони до советів, що робилось у згоді з Потсдамською угодою. Ген. Клей означив це як "політику, яка рахується з дійсністю". Московське радіо скаржилось, що постанова ген. Клейн це "грубе і явне порушення рішень, які прийняли союзники щодо Німеччини. Загально відомо, що рішенням Великої Трійки було розглядати Німеччину під час окупації, як одну економічну одиницю. Але це рішення очевидно не до вподоби генералові Клейові". Далі радіо твердить: "визначним є, що наказ генерала Клейн був даний дев'ять день після конференції закордонних міністрів в Парижі, де рішено перевірити, наскільки союзники виконали попередні постанови про обеззброєння Німеччини... Чи не є наказ Клейн спробов сторпедувати рішення Паризької конференції і легалізувати де факто відмову перевести в життя Берлінську постанову про обеззброєння Німеччини?"

жжжжжжжжжжжжжжжж
оффоффоффоффоффо
жжжжжжжжжжжжжжжж
оффоффоффоффоффо
жжжжжжжжжжжжжжжж

Справлення похибки.

В числі травень 1946 "Н.Ш.", в статті М.В. "Заробітна платня платня", рядок 4 згори написано: "суспільної колективізації", має бути "судільної колективізації".

З м і с т .

1. О. Стеванович	Молитва
2. ж ж ж	Свято могол, ст. 1
3. О. Ольжич	Вежі, сконфісковані місця, ст.2
4. В.Р.	Крик Кассандри, ст. 4
5. Д. Слобідський	На розпутті, ст. 10
6. Т.О.В.	Пам'яті А. Серженюка-Барановського, ст.19
7. Д. Зарічний	Від Гамлета до Тимура, ст. 22
8. М.В.	Заробітна платня сіль.-госп.роб., ст.31
9. ж ж ж	Відгуки з рідних земель, ст.40
10. ж ж ж	Із чужої преси, ст. 46
11.	Справлення похибки, ст.49